

OK 276. 50

X 2120 615

Z f 300

COMPARATIO HISTORICA
INTER

IACOBVM

EPISCOPVM

NISIBENSEM,

&

IACOBVM TENTZELIVM,

SVPERINTENDENTEM

ARNSTADIENSEM,

PARENTEM DESIDERATISSIMVM,

ANNIVERSARIO OBITVS EIVS DIE

IIIX. KL. APRIL. clō Ioc XXCVI.

INSTITVTA

A

M. WILHELMO ERNESTO

TENTZELIO,

ORD. PHILOS. WITTENBERG. ADIVNCTO,

WITTENBERGÆ,

Imprimebat CHRISTIANUS SCHRÖDTERUS, Acad, Typ.

29.

COMITATUS HISTORIA
JACOBO
D. EPISCOPO

JACOBO
SUPER
BIBLIOTHECA
ANALYTICA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

24

te
vi
ter
bli
tal
nis
om
tiff
hu
ra
cog
Im
con
est
bin
Za
Ge
den
wer
alle
sie
Fre
ken

LECTORI.

DVplex pietatis officium est, quod Parentibus præstare filii tenentur, alterum animum, alterum corpus spectat. De posteriori nihil nunc dicam, cum, quod in vulgus notum est, qua ratione id observare oporteat; tum, quia ab eius obligatione Parentum morte absolvimur. Prius autem perpetuam Parentum venerationem internumque cultum a nobis requirit, quem omni occasione publice priuatimque contestari par est. Præcipuum tempus natalis eorum est, quo non latari tantum & gaudere, sed externis quoque signis observantiam declarare solemus. Quod apud omnes cultiores politioresque populos in usu fuit, & luculentissimis scriptorum testimoniis constat. Quoniam vero hodie humanitatis morumque laude imprimis excellunt Sinenses, operæ pretium sit, instituta eorum circa hunc Parentum cultum cognoscere. Ioannes Neuhofius in Descriptione vniuersali Imperii Sinici, quam Itinerario subiecit, cum alias incolarum consuetudines, tum hanc præcipue ignorare nos haud passus est, cuius verba ex versione Germanica cap. IV. pag. 254. dabimus: Es ist fast niemand in Sina/ der nicht seinen Geburts-Tag/ als einen heiligen Tag/ feyret / also / daß er etliche mit Geschenken begabet / eine Gasterey anrichtet / und andere Freuden-Zeichen verspühren läffet. Fürnemlich aber geschicht solches/ wenn sie das siebenzigste Jahr errechet / nach welcher Zeit sie allererst unter die Alten gerechnet werden; Desgleichen/ wenn sie über das zehende Jahr gekommen. An diesen Feyer- und Freuden-Tagen schreiben die Söhne/ wenn sie mit zu der Gelehrten Orden gehören / allerhand Carmina, Epigrammata und

A 2

Sinn

Sinnbilder / welche der Eltern Lob und Ruhm begreifen ; da-
von etliche auch Bücher dem Druck übergeben. Equidem a-
pud veteres Christianos nonnulli negarunt , a iusto quoquam
celebrata fuisse natalitia, idque tantum peccatoribus & impiis
adscripserunt, vt videre est apud Hieronymum, &, quem is sæ-
pe in exegesi Scripturæ sequi solet, Origenem Commentario
in Matthæum pag. 230. 232. aliisque locis, quæ congefferunt
Petrus Daniel Huetius in Notis Origenianis & Ioannes Fronto
Dissertatione de diebus festiuis §. II. Sed placet nobis senten-
tia celeberrimi viri, Casp. Sagittarii Dissert. de Natalitiis Mar-
tyrum cap. 1. §. III. *Neque vero morem istum celebrandi quot-
annis diem natalitium simpliciter improbauerimus: modo pia
adbibeatur moderatio, absit luxus atque superstitio.* Quare
multo minus reiiciendus venit filiorum mos, non in Sinatan-
tum, sed in Europa etiam passim obseruari solitus, vt diem
Parentum natalem solennius excipiant, scriptisque variis signi-
ficent gaudia ob vitam eorum hactenus conseruatam. Nec
quisquam prudentiorum in peiorem partem interpretabitur,
quum eandem religionem apud eos etiam aduertet alio die,
quo Parentes terris ereptos lugent, ac desiderium doloremque
ex clade accepta, voce pariter ac scriptis declarant. Etenim dies
mortis parentum pii homines ab vetustissimis temporibus solen-
niter recordati sunt, idque Ethnicos etiam consueuisse Æneæ
exemplum apud Virgilium clarissime docet. Nec a Christia-
norum moribus abhorret, quos certum est, *natalis* nomine
illum diem adpellasse, quo non martyres solum, sed alii quo-
que iusti bonique viri decesserant, tum Episcoporum præcipue
obitus stato tempore quotannis solenni pietatis officio excepisse.
Quemadmodum igitur prius sapientissimorum hominum
institutum ab ineunte adolescentia sequutus sum, filialemque
obseruantiam Parenti optimo, quamdiu is in viuis fuit, Kalen-
dis Augusti, qui dies ipsi natalis erat, diuerso scriptionis ge-
nere exposui ac testatam volui: sic posterius quoque imitari
apud animum meum constitui, ex quo Deus sapientissimus Pa-
rentem desideratissimum in meliorem vitam transtulit, me in
sum-

summo luctu atque moerore relicto. Etenim octauus Kalen-
darum Aprilium dies Patri quidem felicissimus, mihi autem
summe infaustus est, quando eiusmodi bono me priuauit, quo
plurimis adhuc annis frui lætariq; vnice in votis habueram. Ve-
rum libenter summi voluntati Numinis me subiiciam, & a ma-
xima eius benignitate meliora in posterum sperabo; vitamque
Parentis ac virtutes breuiter hoc schediasmate complectar, ea
quidem ratione, vt eundem cum Iacobo Nisibenorum quon-
dam in Mesopotamia Episcopo luculenter conferam, & hu-
ius res gestas ex veterum monumentis eruam, illius vero Bio-
graphiam, cuius partem Latino sermone conscriptam nobis re-
liquit, exacte sequar & intuear. Inde vero efficiam, vt Lecto-
res facile cognoscant, vtrumque Iacobum nostrum externis
quidem nonnullis institutis dissimilem, internis autem animi
dotibus quam simillimum fuisse.

I. Qui magnorum virorum laudes decantare cupiunt,
initio commemorare solent, vbi, & a quibus nati fuerint,
Quod cum a me quoque exigere videam, tum de Iacobi Nisi-
bensis parentibus nihil apud antiquos scriptores reperio. Theo-
doretus in Philotheo seu Historia Religiosa Iacobi nostri vi-
tam & miracula prolixissime celebrauit, eiusq; parentes plane præ-
teriit, patriam autem pag. 764. To. III. Operum editionis Pa-
risiensis, ita descripsit: *Νίσιβις ἔστι πόλις ἐν μεσορίῳ τῆς Ῥωμαί-
ων καὶ περσῶν βασιλείας, ἡ πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ἑδασμοφό-
ροι, καὶ ὑπὸ τὴν τρίτων ἡγεμονίαν ἐτέλει. Ἐκ ταύτης ὀρμώ-
μενος ὁ μέγας Ἰάκωβος.* Consentit Theodorus Byzantius, qui
docente Ger. Ioan. Vossio Lib. II. de Histor. Græcis cap. XXII.
sexto ineunte sæculo floruit, & maioris Ecclesiæ Constantino-
politanae Lector fuit, & in Excerptis Historiæ Ecclesiasticæ post ali-
os ab Henrico Valesio editis, pag. 553. inquit: *ὁ νισιβινὸς ἦν
ὁ μέγας Ἰάκωβος, Magnus Iacobus Nisibi erat oriundus.* Ni-
sibis clara olim Mesopotamiæ vrbs fuit, & quæ de eanon apud
Latinos tantum & Græcos, sed Arabicos etiam scriptores atq;
in numis occurrunt, ad satietatem vsque congesserunt post Bo-
chartum in Geographia Iacobus Golius Notis in Alferganum a
pag.

pag. 236. & Ezechiel Spanhemius Dissertatione nona de præstantia
 & usu Numismatum. Quoniam vero hi præstantissimi libri omnibus
 non sunt ad manus, operæpretiū esse puto, nonnulla inde transferre.
 Nomen ciuitatis diuersimode scribitur, Nasibis, Nesibis, & Nisibis,
 ac postrema appellatio vulgo frequentius tradi solet. Sed Span-
 hemius secundam præfert pag. 908. quia domestica Numismatum
 auctoritate nitatur. Samuel Bochartus in eadem est sententia, sed al-
 iam causam allegat, quod *Nesibis* ad traditam illius vocis a
 Stephano originē propius accedere videatur. Testatur enim Step-
 hanus Byzantinus in Opere de Urbibus, nomen illud auctore Phi-
 lone Syris notare *columnas*, Vranio Phoenicibus *congestos a-*
ceruos. Verum aliter ac conuenientius sentit Golius: *Vtique*
נציבין eodem modo ac Arabice (نصيبين) scriptum, plurale est:
quapropter, teste Camoufio, etiam نَصَبَاتٌ dicitur. Et sicuti
nomen illud singulare Hebr. Chald. Arab. Stationis firmæ & fi-
xæ significationem habet, ita Nisibin per se stationes & præsidia,
vel stationarios & præsides notare manifestum est; ut talium
potius, quam columnarum vrbs designari videatur. Idque sta-
tim ex veteri vrbs illius historia probat Golius, quæ cum in
confinio quondam fuerit regni Romanorum & Persarum, nunc
Romanorum, (nam coloniam eo diduxerat Philippus Arabs Im-
perator, ut ex numis præclare docet Spanhemius pag. 773.) nunc
Persarum validis præsidiis communita habebatur, donec ex pro-
ditione Iouiani in perpetuam Persarum venit potestatem, vnde
Persicæ ditionis ciuitas Socrati vocatur Histor. Eccles. Lib. VII.
c. 8. & Gennadius in Catalogo Iacobum nostrum nuncupat Ni-
sibena nobilis Persarum modo ciuitatis Episcopum, ut in vulgatis li-
bris habetur, siue ut ex Codice Corbeiensi legit Ioannes Mabil-
lonius Tomo secundo Veterum Analectorum pag. 44. Nisibi vr-
bis nobilis Episcopum, modo vero Persarum ciuitatis. Cæterum
celebris vrbs par cum aliis fatum experta est, quod his verbis
Golius describit: Hoc nostro tempore totam pene collapsam esse
Nisibin, ab iis, qui reliquias spectarunt, accepi. Cui geminum
est Angeli a S. Ioseph testimonium, quod infra dabimus, cum
ad sepulturam Iacobi Nisibensis perueniemus.

II. Sa-

II. Satis de Iacobi Nisibensis patria diximus: Iacobi etiam Tentzelii natales describemus. Ita enim ipse initio Biographiae suae & locum ubi genitus, & parentes tempusque natiuitatis consignauit: *Natus ego Iacobus Tentzelius sum Greussenae ipsius Calendis Augusti Anno clxlc xxx. Patre Ernesto Tentzelio, Consule, Matre, Barbara Happia.* Greussenae oppidum Thuringiae est haud spernendum, & magno quidem aedificiorum numero non abundat, agro tamen fertili praeditum labores incolarum non sinit esse frustraneos. A quo suam acceperit originem, obscurum est, postquam magna monumentorum civilium pars tristi superioris saeculi incendio periit; unde etiam de antiquo illius urbis statu parum constat. Non possum tamen, quin adscribam memorabilem locum ex Pauli Iouii Chronico Schwartzburgico Lib. II. cap. XV. pag. 181. 182. Anno 1260. als Marggraff Heinrich zu Meissen das Thüringerland wieder die Herzogin zu Brabant mit streitender Hand erhalten/hat er dasselbe beneben der Pfaltz zu Sachsen alsobald seinem Sohne Alberto übergeben und eingeräumet/ der denn hinwiederum in diesem Jahr Graff Heinrichen zu Honstein um seiner treuen Dienste willen/ die er ihm und seinem Herren Vater in währen dem Kriege bewiesen/ die Dörffer Greussen erstmals conferiret und verliehen/ so vormahls und bis dahero zu dem Land-Graffthumb Thüringen gehörig gewesen/ hat ihm auch darneben ver-gönnet und zugelassen/ etne Burg/ oder Festung in gedachten Greussen/ ausgenommen zu Marck-Greußen/nach seinem Willen anzulegen und zu bauen. Hierauf ist abzunehmen/das mehr als zwey Greußen müssen gewesen seyn/ wo aber das dritte gelegen gewesen/ davon hab ich keine Nachricht. Equidem a Comitibus Honsteinicis ad Schwartzburgicos delatum est feudum illud, quo fit, ut hodiernum Greussenae Illustrissimae illi domui pareat. Perperam autem putat Iouius, tres olim fuisse Greussenas: nam non nisi duae tam isto quam nostro tempore exstiterunt, quorum vna est Tentzelii nostri patria, altera pagus non longe ab ea dissitus, qui West-Greußen ab indigenis vocari solet. Imposuit Iouio nomen Marck-Greußen / qui tamen meminisse debu-

debuerat eorum, quæ Lib. V. cap. XXXII. pag. 813. ipse refert de Günthero, vigesimo nono huius nominis Comite Schwarzburgico, daß Er seiner Gemahlin anno 1396. verschrieben hundert Marck lötiges Silbers jährlicher Gülte zum Leibgeding an der Stadt Marck-Greußen und Elingen. Vnde autem hæc denominatio sumpta sit, non satis cognitum habeo. Videtur ea sapere antiquissimam Gothorum, a quibus Thuringi etiam natales suos deriuant, linguã & idioma, quibus *Marcos sunt Limes vel termini alicuius regionis*, vt ex Noui Testamenti versione Gothica aliisque argumentis probauit Franciscus Iunius in Glossario Gothico pag. 248. Quare aliqua ratione daretur quoque conuenientia inter vtriusque Iacobi patriam. Nisibis enim terminus fuit imperii Romanorum & Persarum. Cuius autem tractus limes fuerit Greussen, hæcenus compertum nobis haud est.

III. Quemadmodum iuuentutis annos transegerit Iacobus Nisibensis, prolixè enarrat Theodoretus in Historia Religiosa, refertque eum elegisse vitam solitariam, & in siluis montibusque commoratum fructibus arborum oleribusque ad vitam sustentandam usum esse. Corpus autem affligendo spirituale alimentam animæ quotidie suppeditasse, & prophetica futurorum præuisione miraculisque claruisse, quorum vnum in Perside ab ipso perpetratum latius describit, idque brevioribus verbis a Theodoro Lectore pag. 553. comprehensum recensebimus: *ὅπως δὲ ἦν ἐνάρετος, ἔδειξε τὸ περὶ τὰς πληνύσας ἑλληνίδας κόρας ἐν τῇ πηγῇ, αἱ τινες ἐπὶ τῷ ῥήματι ἰακώβου ἐπολιώθησαν, καὶ ἡ πηγὴ ἐξηράνθη, ἣν εὐξάμενος πάλιν, ἀπεκατέστησε. τὰς μὲντοι κόρας πεπολιώσθαι κατέλιπε.* Quanto autem virtute præditus fuerit, apparet ex miraculo, quod factum est in puellis quibusdam Gentilibus, quæ lauabant in fonte. Ita enim post imprecationem Iacobi incanuerunt, & fons ipse exaruit, quem mox Iacobus orationibus suis restituit: Puellas vero ipsas canas reliquit. Aliud miraculum subiicit Theodoretus, de quodam iudice Persa iniquam sententiam proferente; qui ad revocandam priorem, melioremque dicendam impulsus fuerit.

maxi-

maximi lapidis comminutione post Iacobi execrationem facta. Inde ad Episcopatum vrbis patriæ promotus est, quo facta habitationem quidem montanam cum vrbana ἔκτ' γνώμην, non ex animi sententia commutauit, sed tamen nec cibum nec vestitum aliter instituit. In eo officio curam gesit indigentium omnium, & viduis, orphanis, iniuriaque oppressis attulit auxilium, quam in rem citato loco Theodoretus pluribus videri potest.

IV. Nec perdidit adolescentiam beatus Parens meus, sed egregiam indolem stupendamque memoriam nactus libentissime animo comprehendit, quæ ad solidam eruditionem faciunt: eaque comparata per Diaconatus gradum in Ecclesia patria acceptum ad superiores adscendit. Audiamus verba ipsius ex citata Biographia: *Post iacta in sinu matris & intra priuatos parietes pietatis fundamenta initio quidem Scholæ Greussensæ concreditus, paullo autem post ob maximos belli motus Erfordiam anno 1636. missus, ibiq; sub informatione diversorum preceptorum priuatorum ad annum vsque 1643 educatus fui, quo in ipso Greussenam redux ibi Duce charissimo fratre, Ernesto Tenzelio, vltius literis incubui, atq; eos per Dei benedictionem progressus feci, vt anno 1647. mense Nouembri ad Academiam Wittebergensem missus fuerim, quam ingressus S. Theologiæ præcipue nomen dedi, insimul tamen studia quoque Philosophica tractaui, atque d. 23. Aprilis 1649. summum in Philosophia gradum adeptus sum, quo excitatus Domin. Iudica 1650. primum Collegium priuatum publice de consensu Facultatis Philosophicæ aperui, sequentibus etiam annis Linguas, Græcam, Ebream, Chaldeam, Syram atq; Arabicam, nec minus omnes fere Philosophiæ partes legendo & respectiue etiam disputando priuatim proposui, & in Philosophia Respondentis ter & ultra vicies publicas Præsidis partes sustinui. Anno 1654. Calendis Maii in numerum Adiunctorum Facultatis Philosophicæ publice receptus sum. In Theologia sexies respondentis partes in me suscepi, bis Disputationum Auctor. Anno 1655. a Facultate Theologica potestatem Theologicam tam legendo quam disputando priuatim tractandi eaque publice intimandi accepi. Anno 1657. ad Diaconatum Greussensem*

B

d. 2.

d. 2. Maii legitime vocatus sum. Eodem anno a Facultate Theologica Wittebergensi Licentiam assumendi gradum in Theologia summum petii eamque impetraui, vt d. 23. Septembris post exhibita consueta specimina a Dn. D. Andrea Kunado, tunc Decano, solenniter Licentiatus Theologiae renunciatus fuerim. D. 24. Octobris eiusdem anni Witteberga ad susceptam functionem Ecclesiasticam abii, dieque 29. Octobris Greussenam perueni. D. 15. Novembris s. Domin. XXV. post Trin. Ebelebiae ordinatus sum, d. 22. Nouembr. seu Domin. XXVI. post Trinit. Concionem meam inauguralem habui. D. 10. Decembris a Perillustri & Generosissimo Dn. Dn. Ludouico Günthero, Com. de Svvarzburg & Hohnstein & c. Domino meo perquam gratioso, confirmationem in Diaconatu Greussensi, asscuratam promissionem successione in Pasto- ratu Greussensi & Inspectionis, nec minus vocationem ad Assessu- ram Consistorii Ebelebiae - Svvarzburgici accepi. Anno 1658. d. 16. Febr. cum lectissima virgine Sophia Elisabetha, B. Wilbelmi Lyseri SS. Theologiae D. & PP. Wittebergensis reli- ctæ filia sponsalia publica celebravi. Idem matrimonium d. XX. Aprilis eiusdem anni Witteberga consummavi, post d. 8. Maii cum hac Mea Greussenam veni. Eodem anno d. VI. Novembris Inspectio Ecclesiastica sive Superintendatura, quam vocant, Comi- tatus Svvarzburgici portionis Ebelebiensis demandata mihi fuit, quam sicut in nomine SS. Trinitatis in me suscepi, ita d. XXV. No- vembris omnes Domini Pastores numero XXI. reverentiam & o- bedientiam stipulatam manu mihi promiserunt. Anno 1659. Pa- storatu Greussensi post excessum Dn. Christoph. Toppii vacante, vocatio ante biennium promissa d. XX. Maii mihi exhibitæ atque paulo post Generosissimi Comitæ nostri Confirmatione corrobora- ta fuit. Anno 1662. d. XIII. Octobris Witteberga à Dn. D. Joh. Andrea Quenstedt Doctore Theologiae solenniter renunciatus fui inter septem competitores secundus, sumtus erogante maximam partem Illustrissimo Dn. Dno Ludovico Günthero Com. Svvarz- burgico, Dno meo gratiosissimo. Faxit DEus. ut novi honores in ipsiq. gloria & Ecclesie emolumentum cedant. Porro noster Greussenæ permansit vsque ad an. 1671. quo Arnstadium ab eodem Illustris- simo Comite ad primarii Antistitis munus, & quæ ei connexa sunt

sunt, translatus est, quod vsque ad vitæ finem strenue administra-
uit, quanquam ad splendidissimas Professiones Theologicas in
Academiis Wittenbergensi, Regiomontana & Ienensi, aliasque
functiones Ecclesiasticas in clarissimis quibusdam vrbibus ob-
eundas vel denominatus vel requisitus fuit. In eo autem cum Ia-
cobo Nisibensi comparari potest, quod in patria pariter præcipuo
Sacerdotii officio functus est, nec minori cura pupillos aliosque
pauperes respexit: siquidem artibus inprimis liberalibus dedi-
tos liberaliter prosequutus Stipendia in schola Arnstadiensi i-
psis deputata, quorum vsus pæne collapsus erat, in integrum
restituit, atque quotannis distribui curauit.

V. Vterque porro Iacobus noster tantam spartam nactus vitæ
& scriptis ornandam sibi censuit. Iacobo Nisibensi ἀποστο-
λικὴν πολιτείαν, *Apostolicam conuersationem* tribuit Theodo-
retus, ac de eo adserit, quod τῆς ἀποστολικῆς χάριτος τὰς ἀκλί-
νας ἠφείει, *Apostolicæ gratiæ radiis coruscarit*. Equidem πολιτεί-
αν Græci scriptores ecclesiastici sæpe pro bonis operibus vitæ-
que integritate solent usurpare, ut ex Chrysostomo docet Haa-
cus Casaubonus Exerc. 1. ad Annales Baronii diatriba 9. pag.
43. & pluribus explicat Desiderius Heraldus, Notis in Tertullianæ
Apologeticum a pagina 287. Multa eam in rem exempla suppe-
ditat Clementis Romani epistola ad Corinthios, vnde nonnulla
adferre operæ pretium existimo. Nam cap. II. Corinthios ante
schisma exortum vocat τῆ παναρετῶ καὶ σεβασμίῳ πολιτεία
κεκοσμημένῃς, *ornatos veneranda & omnibus numeris absolu-
ta conuersatione*. Et verbum πολιτεύομαι sæpe in ea significatio-
ne accipit, Paullumq; & Petrum Apostolos cap. VI. nuncupat
ἀνδρας θείως πολιτευσαμένῃς, vti Patritius quidem Iunius edi-
dit, sed Ioannes Fellus Notis in secundam Clementis epistolam
ad pag. 14. legendum pronunciat ὁσιώς. Quum enim illius e-
pistolæ auctor suos hortetur ad ἔργα ὅσια καὶ δίκαια, Fellus
sequentia animaduertit: *Sic lego admonente viro erudito, qui co-
dicem Alexandrinum diligenter euoluens obseruauit θεία non
semel pro ὅσια literarum ductu admodum consimili Iunium fal-
lente substitui. Vnde speciatim cap. 6. primæ epistolæ lectio cor-*

rigenda est, ut scribatur *ὁσίως*, non *θείως πολιτευσαμένοις*. Quam
quam enim dicamur *θείας κοινωνοὶ φύσεως* 2. Pet. 1. 4. & Matth.
5. 48. iubeamur *τέλειοι εἶναι ὡς περὶ ὁ πατὴρ ὁ ἐν τοῖς ἔθροισι*
τέλειός ἐστι, nullibi facile occurrit istiusmodi dicendi formula,
ut dicantur aliqui *θείως πολιτεύεσθαι*. Inde autem colligere
licet, quid sit *Ἀποστολικὴ πολιτεία*, quam in Iacobo Nisibensi
laudat Theodoretus, qui tamen strictius id vocabuli accipere
videtur, ut *Ἀποστολικὴν χάριν* simul includat, quam ipsi pariter
tribuit in Philotheo p. 768. *Χάρισμα* nimirum miraculorum
præcipue respicit, quod ubicunque Iacobi meminit, maximis en-
comiis commemorat. Tria autem miracula ab eo in Episcopa-
tu facta refert in Historia religiosa, quorum primum est de mor-
tuo suscitato, cuius & meminit lib. 1. Hist. Eccl. cap. 7. *Ἰάκω-
βος μὲν γὰρ ὁ ἀνποχείας τῆς μυγδονίας, σύροι δὲ αὐτὴν καὶ ἀσ-
σύροι νισιβιν ὀνομάζουσι, καὶ νεκρὸς ἀνέστη καὶ ἐν τοῖς ζῶσι
συνέταξε, καὶ ἄλλα μυρία εἰργάσατο θάυματα*. Secundum
est de morte Arii, quem ait Nicææ periisse statim a Concilio,
Iacobo ieiunium omnibus persuadente; cum Alexandriae E-
piscopus renueret hæresiarcham recipere. Verum Ioan. Garne-
rius in Auctario Theodoretī ante biennium Parisiis edito, Dis-
sert. II, de Libris eius pag. 200. censet, *memoria lapsum esse*
Theodoretum. Nam constat certis testimoniis *Arium Constantinopoli*
periisse, decimo post Concilium anno, Iacobo procul
posito, Alexandro Constantinopolis Præsule renuente Arium in
Ecclesiam recipere, Macario Alexandrino Presbytero preces su-
as Præsulis Constantinopolitani precibus adiungente. Videndus
Socrates lib. 1. cap. 25. Sozomenus lib. 2. cap. 18. & Theodoretus
ipse libro 1. Hist. Eccles. ubi suum huiusce loci errorem allatis
Athanasii rē totam narrantis literis ad Apionem tacite re-
vocat. Mirum profecto tantum Theodoretī errorem non fuisse
observatum a Baronio, viro tam perspicaci: mirum quoque per
incogitantiam a Valesio latino Interprete & ab interprete Gal-
lico Valesium secuto in re tam aperta peccatum esse. Historiam
enim Ecclesiasticam cum Religiosa confuderunt: in hac siquidem
est error, quem illi tribuerunt, in qua tamen de Arii morte ni-
hil

hil, nisi Athanasii verbis, exacte ad veritatem refertur. Interpres Gallicus, quem notat Garnerius, est Dominus Cousin, Curiae Monetariae Praefes, qui Historiam Theodoretii Ecclesiasticam ex versione Latina Valesii Gallice edidit, ut idem Garnerius docet pag. 106. sed verba Valesii, quae Cousinum decepsisse vult Garnerius, notis ad Lib. I. Hist. Eccl. Theodoretii Cap. XIV. reperiuntur. Caeterum ex hoc loco satis patere existimo, Theodoretum magis vulgi sermonibus, quam accuratiori recensione in Philotheo studuisse, quod multas in eo libro narrationes suspectas reddit. Tertium miraculum, in quo admodum prolixus est Theodoretus, tam in Historia Religiosa, quam Ecclesiastica lib. II. c. 30. brevioribus lineis describitur a Philostorgio Lib. III. Histor. Eccles. memore 23. quod in editione Valesii correctius habetur, quam in priori a Iacobo Gothofredo concinnata. Ait autem Philostorgius, Saporem Persarum Regem Romanis bellum intulisse, & Nisibin urbem oppugnasse: verum re infecta, praeter omnium opinionem, pudore affectum recessisse, cum Iacobus urbis illius Episcopus, civibus quid faciendum esset monstrasset, & firma in Deum spe ac fiducia pro salute urbis admirabiliter propugnasset; ut vertit Valesius. Gothofredus in Dissertationibus pag. 84. adstruit inde Petavii ad Iulianum & Valesii ad Marcellinum veram sententiam, qui tres diversas Nisibis obsidiones recte distinguentes, hanc secundam, & Iacobi Episc. Nisibeni factam, ad A.D. 350. referendam ostenderunt. Porro Valesius in Notis ad Theodoretum ostendit, eum memoria lapsus esse, & duos priores Nisibis obsidiones in unam confudisse, cui accedit Garnerius supra citato loco. Nec minus abluceatur Abulpharagius, qui duas Nisibis obsidiones miraculosis precibus solutas esse vult, alteram quidem Iacobi & Ephremi pag. 85. alteram Ephremi solius orationibus pag. 87. sed instar soricis se prodit, quando ciniphes & culices Elephantis immisos Ephremi precibus tribuit, quod de Iacobo disertissime adfirmat Theodoretus. Multo vero magis erravit Patricides, quando To. I. Annalium pag. 376. Nisibin obsessam scribit a Sapore sub imperio Antonini Caracalla. & paullo post precibus a toto Saporis

ris exercitu ad Deum fuis expugnatam somniat; quam ipsi a Iouiniano Imp. traditam fuisse certiora Theodoreti, Gennadii, Agathiae & Procopii testimonia clarissime evincunt.

VI. In Iacobo etiam Tentzelio eiusmodi conuersatio eluxit, qua Apostolorum vestigia presso pede sequebatur, & Episcopi πολιτείας a Paulo praescriptam irretortis oculis contemplabatur, omnique opera ad eam se componebat. Pudor filialis prohibet, quo minus in eo laudando amplius progrediar, sed Lectorem potius ad sermones exequiales remittam, in quibus virtutes eius ad viuum depictae cernuntur. Fateor, talia miracula eum non patrasse, qualia Iacobo Nisibensi a Theodoro adscribuntur. At praeterquam quod quorundam ex iis fluxa admodum fides est, nihil sane Pontificiis inde accedit, quod nec Lutherus, nec alii Lutheranae Ecclesiae ministri mortuos suscitant, aut similibus miraculosis actionibus splendent, vti Theologi Nostrates pridem edocuerunt, eo praesertim argumento, quod constat, haereticos etiam miraculis fidem sibi facere voluisse, eumque in finem plurima Arianorum miracula recensere Philostorgium, quae Iacobi Nisibeni tempore ab iis fuerint perpetrata; quare ab orthodoxis Doctoribus Iacobo coaui miracula nec pro verae Ecclesiae nota nec pro fidei principio habita fuisse ex eorundem scriptis docet Bebelius noster Sac. IV. Parte I. Artic. III. pag. 695. 696. & Parte II. Artic. VIII. pag. 680. qui porro Artic. X. a pag. 957. monstrat, donum miraculorum aliis etiam quarti saeculi hominibus ad conuersionem Ethnicorum facilius procurandam collatum fuisse, cui sane Tentzelius noster destinatus non erat, sed in ea regione degebat, quae ab ethnicorum idolis dudum purgata habetur. Praeterea verum miraculorum usum ipse aliquoties determinat atque defendit in Vindiciis Anti-Frommianis, & quemadmodum hodiernum spiritualia miracula veri verbi pracones operentur, Lutheri verbis exemploque confirmat pag. 687. & 688. Imo precibus maxime apud Deum valuit, eundem saepius exorando, vt mala dioecesi suae impendentia auerteret, nec dubito, quin apud aequos rerum iudices idem encomium ipsi tribuatur, quod Iaco-

Iacobo Nisibensi adscriptit Theodoretus pag. 765. Ἐντεῦθεν ἡ
ὡρεῖς πὺν θεὸν αὐτῷ παρρησία καθ' ἐκάστην ἡύξατο τὴν ἡμέραν,
καὶ αἰτητῶν ἀ τὸν θεὸν αἰτητῶν ἔδωκε, ὡδραυτικά ἐλάμβανεν. Hinc
eius in Deum fiducia augebatur indies, & a Deo petens quæ
petere oportebat, ea statim obtinebat.

VII. Vitæ sanctitatem vterque Iacobus noster puritate
doctrinæ auxit. De Nisibensi egregium est Athanasii in pri-
ma aduersus Arianos Oratione testimonium, quod commodiori
loco reseruabo. Is enim non minus ac Athanasius orthodoxi-
am contra Arianos strenue defendit, ac proinde *Sapientis co-*
gnomentum meruit, tradente Gennadio, cuius rationem Bebe-
lius noster Sæculi quarti Parte 1. Artic. 1. num. 202. pag. 266.
ita refert: *Specialius commendatur ab orthodoxia; Nam fuit*
inter eos Nicenos patres, qui τὸ ὁμοῶσιον strenue asseruerunt,
dignus proinde habitus, qui κατ' ἐξοχὴν Sapiens vocaretur. No-
runt omnes, qui Iacobum Tentzelium norunt, quanto pete-
ris ὑποτύπωσιν τῶν ὑγιαίνόντων λόγων in sermonibus suis ser-
uarit. Non a Pontificiorum tantum superstitionibus & Cal-
uinianorum caterorumque hæreticorum fraudibus abhorrebat,
sed nouatorum quoque artes toto pectore execrabatur. Neque
dogmata tantum malefana oderat, sed modos etiam loquendi
nouos insuetosque fugiebat. Fanaticorum quoque somnia re-
spuebat, hominesque iis deditos ad meliorem frugem reduce-
bat. Memini quum aliquando nonnulla Valentini Weigeli & Paulli
Nagelii, enthusiasticorum hominum, scripta in Bibliotheca e-
ius conspicerem, atque interrogarem, cur ea rudius confuta
essent, nec vllam compingendi artem referrent? ipsum respon-
disse, quod cuiusdam Parochi Diœcesis suæ fuerint, qui nimio
rerum phantasticarum amore captus ea in delitiis habuerit, sed
erroris conuictus semina quoque tradere iussus fuerit, ne denuo
in posterum insaniret.

VIII. Neuter porro Iacobus satis habebat, zelum pro diuini or-
doctrina voce tantum profiteri, sed scriptis etiam eundem orbi
contestati sunt. Equidem de Iacobi Nisibensis libris contro-
uersiam mouet Garnerius, citato loco *observans, de doctrina*
libris

librisque Iacobi Nisibeni nihil a Theodoro scriptum esse, cum tamen ad commendationem plurimum faceret: nihil ab Hieronymo, siue in Chronico siue in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum: nihil pariter ab Hebedlesu, diligente cateroquin librorum Syrorum inquisitore: nihil ab ullo veterum, praeter vnum Gennadium, qui viginti quatuor libros recenset. Verum Gennadii auctoritas non videtur mihi tanta, ut omnem scrupulum euellat. Vnde enim nouit Syriaca opera, qui vix nouit Graeca? Vnde scit ab Hieronymo praeterita; propterea quod nondum in Graecam linguam versa essent; nec Hieronymus intelligeret adhuc Syriacam linguam? An conuersa fuerunt postea, & in Graecam & in Latinam linguam, ut innotescere possent Gennadio, non peritissimo, ut videtur, linguae Graecae? Si conuersa sunt in utramque linguam, quomodo perierunt omnino, cum forent in triplicem quasi orbem sparsa, Latinum, Graecum & Syrum? Cur nulli Veterum nota; ne Photio quidem, tanto Scriptorum veterum, tamque curioso censori? Augetur ex eo suspicio, quod Gennadius cognomentum Sapientis Iacobo tribuat tanquam vulgatum, cuius tamen nemo meminit, nisi qui Gennadium exscripsit. Vnde crediderim facile, supposita fuisse Iacobi Nisibeno scripta, quae Iacobi alterius, ut puta Amideni Eremitae clarissimi, forent. Sed in tanta obscuritate cui adhaeream, nullus scio. Sed non est opus, ut quisquam moueatur Garnerii obiectionibus ad dubitandum de Iacobi Nisibensis operibus, quae ab aliis Scriptoribus ipsi tribuuntur. Video, Garnerium in ea esse opinione, quasi nullus veterum praeter Gennadium scripta Iacobi commemorauerit, ac recentiores aliquid de iis tradentes eundem exscripserint. Neutrum autem veritati consentaneum esse mox docebo. Neque enim testem aduocabo Nicephorum Callistum, fabulatorem insignem, Libro XV. Histor. Eccles. cap. 22. Iacobum Monachum, qui Leonis Augusti temporibus vixit & encyclicis eius respondit, confundentem cum Iacobo Nisibeno, qui Constantii temporibus vixerat. Sed grauer ballucinatur, iudice Valesio Notis in librum primum Historiae Ecclesasticae Theodori Lectoris pag.

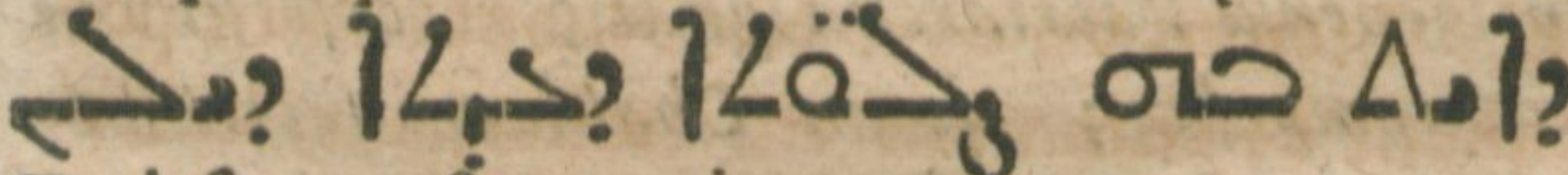

162. quod idem prolixius didixerit Annotationibus ad Eua-
grii Lib. 2. cap. 9. Potuisset sane Nicephorus errorem suum e-
mendare ex Theodoro illo, cuius Eclogas hodie tantum supersti-
tes ipse dictauerat, ut in Præfatione monuit Valesius. Ita enim
ibi legimus pag. 552. δὲ εἶναι ὅτι ἕτος Ἰάκωβος Νισιβένος
ὁ κτὲ τὸ θαῦμα τὸ περὶ τὴν πηγὴν καὶ τὰς κώρας ποιήσας, ἧν ἔ-
στιν ὁ ἀντιγράψας πρὸς τὰ ἐγκύκλια. ἕτος ὁ νισιβίνος, ἐν τοῖς
κωνσταντῖς ἢν χρόνοις. πλὴν καὶ ἕτ' ὁ δεύτερος Ἰάκωβος
μέγας ἦν ἐπὶ θαύμασιν, ὡς φησὶν ἐν τῇ φιλοθέῳ ἰστορίᾳ θεοδώ-
ρου. Andreas Masius par μνημονικὸν ἀμάρτημα commisit
Præfatione in Mosen Bar Cepha, quando Scriptores Syros ab eo
allegatos recenset, apud Hottingerum in Bibliothecario Quadri-
partito pag. 227. Nominat ἔ Ἰακώβου Ὀρροβαίτου, hoc est E-
dessenum, qui illius Ephrem, ut Syri affirmant, fuit præceptor.
Nam ἔ Ephrem Edessenus fuit. Rohai enim, vel ut Arabes
præposito Articulo pronunciant, Orrobaia, ciuitas est Mesopota-
mia, in ipso limine primo occurrens, simul atq; Euphratem trans-
missi a Berroea, que nunc Aleppo vocatur, profectus, a qua
abest itinere circiter tridui: dicitur vero etiam alio nomine Beth
nabaraim, ac si Mesopotamiam dicas, a Syris. Recte quidem
Masius Roham dicit Edessam Mesopotamiæ urbem esse, pas-
simque eo nomine reprehenditur Seldenus, quod in Notis ad
Eutychium pag. 181. scripserit, ubinam hæc Rheia, ego me nesci-
re fateor. Vapulat enim propterea non Abrahamo tantum,
Ecchellensi Notis in capitulum LXXII. Catalogi Ebediesu pag.
82. sed ex ipsis etiam Anglis Ioan. Pearsonio Parte I. Vindiciarum
Epistolarum Ignatii cap. X. pag. 172. & Ioan. Gregorio capite
XXXIV. Notarum & observationum in loca aliquot S. Scri-
pturæ, quæ rara eruditione refertæ Anglico idiomate seorsim pro-
dierunt, & ex Latina Richardi Stokes versione Tomo nono
Criticorum Sacrorum Londini editorum insertæ sunt. Excus-
sat autem Seldeni παρέρημα Hottingerus in Topographia
Ecclesiæ Orientalis pag. 9. & Masius etiam a nobis facile veni-
am merebitur, quod Orrobaie denominationem ex Arabismo
deriuauit, quam mere Syriacam esse docet Pocockius in Appen-
dice

dice Notarum ad Specimen Historiæ Arabum pag. 359. *Iacobus Robaviensis seu Robensis ab urbe* $\text{L}\delta$ *Roba denominatus, quam Edessam esse volunt. Hebraei* רובא *effertunt. Syri* ܪܘܒܘܝܐ *unde Iacobus iste Syriace* ܪܘܒܘܝܐ *Urboyo. Subscribit Ioan. Gregorius & Iacobum Episcopum Urbois vocat, additque in margine, eundem citari sæpius in Catena Arabica nomine Iacobi Alrobavi, quod idem est. Elegans quoque est coniectura Golin Notis in Alferganum pag. 244. Disputans enim de loco Plinii (qui lib. 5. cap. 24. Callirhöen Mesopotamiæ iuxta Edessam & Charras recenset & a fonte nominatam inquit) his eam verbis proponit: Plinii verba ad ipsam referri Edessam possunt, ut quæ ob pulcherrimum fontem intra sua mœnia scaturientem meruerit Callirhöe dici: unde per Apheresin factum $\text{L}\delta$ *Roba nomen, Arabibus usitatam, quo duntaxat Edessam designant, esse derivatum videatur. Nos prudentis Lectoris iudicio hæc submittentes ad Masium redimus, cui pariter condonamus confusionem Iacobi Nisibeni & Edesseni in eo commissam, quando Ephremum, Syriacæ Ecclesiæ splendidissimum lumen, Iacobi Edesseni discipulum fuisse scripsit, quem e Nisibeni schola prodiasse docebimus. Inductus enim in hanc sententiam Masius est a Syris, præcipuè a Doctore suo, Mose Mardeno, qui veteris historiæ ignarus eiusmodi errores plurimos commisit. Cæterum Iacobus ille Robensis siue Edessenus celeberrimi inter Maronitas nominis est, & quauquam ætatem eius certo non possim determinare, haud leuibus tamen coniecturis ducor, cum & Iacobo Nisibensi & Ephremo recentiorum esse, quod eo magis statuere oportet, si Emanueli a Schelstrate accedimus, qui in Concil. Antioch. Illustr. pag. 87. tempore Concilii Niceni Ethiæ & Antiocheni Ætherium ecclesiæ Edessenæ præfuisse putat. Scripsit autem Iacobus ille Edessenus *Hexæmeron ad Constantinum, seu Historiam Creationis & creaturarum Rerum*, quod opus hodie in Bibliotheca Lugduno-Bataua adseruatur, & ex Oriente eo aduectum est a Iacobo Golin, teste Theoph. Spizelio in Arcanis Bibliothecarum reuictis pag. 142. Id Hexæmeron**

meron procul dubio respicit Moses ille Bar Cepha a Masio edi-
tus in Commentario de Paradiso: nec aliud scriptum intelligen-
re videntur scriptores Arabes, tam Abul Pharagius in Historia
Dynastiarum pag. 4. vbi Gregorii Nysseni & Iacobi Rehen-
sententiam de simultanea rerum omnium creatione refert; quam
Anonymus auctor Catenae Arabicae a Ioanne Gregorio saepius
citatae, cuius etiam meminit Iacobus Vsserius Chronol. Sacrae
cap. VI. enimque vocat *collectorem Catenae in Pentateuchum A-*
rabicae, quae in Bodliana Bibliotheca habetur. Porro Iacobus E-
dessenus scripsit *Annales & Chronicon*, vt Syriaca Ebediesu ver-
ba cap. CLXXV. interpretatus est Abraham Ecchellensis, illosq;
Annales consuluisse puto Abul Pharagium pag. 11. 33. 34. Alium li-
brum de Baptismo commemorat Hottingerus in Biblioth. Orienta-

li p. 292. **ܐܘܨܝܘܢ ܕܘܥܘܨܘܢܝܢ ܕܘܥܘܨܘܢܝܢ ܕܘܥܘܨܘܢܝܢ**

Scriptum de Baptismo Mor Iacobi, Edesseni. Habetur Msc. in
Bibliotheca Tubingensi publica, quem etiam vidi ante
biennium. Denique Liturgiam Iacobo Edesseno tribuit Abraham
Ecchellensis Notis in Catalogum Ebediesu cap. XXIX. quem ta-
men Interpretis solum partes obiisse ex Cornelii Schultingii Bi-
bliotheca Theologica docet Vsserius Prolegom. Ignat. cap. I.
In Arabico quoq; Liturgiarum Chaldaicarum siue Syriacarum Catalogo,
quae habuit nuperus Antiochenus Patriarcha Ignatio, recensetur vna
Clementis Papae Graece composita; quam Chaldaeam fecit Tho-
mas quidam Harchalanus post CCCCVII. annos a natiuitate
Domini; & altera sancti Ignatii, Graece composita Antiochia, an-
no XXVII. post ascensionem Domini; quam Chaldaeam fecit Iaco-
bis Episcopus Rehanus. Mirum forte videbitur Lectori, quod
in Iacobo Edesseno eiusq; scriptis prolixior sim, quae tamen a Nisibe-
no distinctum esse antea monui. Sed duabus in primis de causis id
feci: tum, ne putaret aliquis, Masii & Praeceptorum eius Syro-
rum auctoritatem obiici posse Garnerio, cui sane Iacobus Edel-
senus si non aliunde, ex Ebediesu saltem minime ignotus erat:
tum, vt ostenderem, ex nudo Iacobi vt apud Syros celebris scri-
ptoris nomine cognitu difficile esse, an Nisibenus, an Edessenus,

an alius (quorum duos præter Edessenum Ebedielu recenset)
 intelligendus veniat. Eiusmodi est *Mor Iacob*, cuius variæ pre-
 ces in sive Gazophylacio, rituali Syrorum libro,
 traditi post Widmanstadium & Boderianum Præfat. in Nouum
 Testamentum Syriacum obseruat Hottingerus in Topographia
 Eccles. Orient. a pagina 129. qui existimat, Iacobum illum Iac-
 obitarum Doctorem fuisse, idque probat ex pag. 11. vbi *Mor*
Iacobo tribuitur precatio ad Beatam Virginem, forte ex prin-
cipiis sectæ Iacobitice, quæ Christum credidit Deum
quod ex fine precationis videtur patere. Forfan existimaverit
 aliquis, hunc *Mor Iacobum* non alium esse ab Edesseno, quem
 hætenus considerauius, atque in inscriptione libri sui de Ba-
 ptismo *Mor Iacob* vocari docuimus; sed Masius iterum inter-
 eedit & alium nobis nominat *Iacobum Saruga vrbis Episcopum,*
qui apud Syros vel solo nomine Mori Iacob notissimus est, scri-
psitque vt aiunt, Syrica lingua opera plurima, quæ ab omnibus
Ecclesiis auide leguntur, siue illæ Nestorianorum sint, siue Iacobi-
tarum, Maronitarum &c. Confirmari hæc possent ex Hottin-
 geri sententia, existimantis, *difficulter dignosci posse, vtrum ad*
Melkitas, Iacobitas, an Nestorianos pertineat istud Gazophylaci-
um; quanquam Moses Mardenus Epistola VI. ad Masium dicat:
 Sunt in eo preces
Ecclesie nostre, eius nimirum, quam paullo post vocat
 Ecclesiam Iacobitarum Sy-
rorum, vt videre est apud Andream Mullerum Dissert. de eo-
dem Mesopotamico Iacobita pag. 6. Vtcunque vero ea res se
habeat, dubium non minus videri potest, cuius Iacobi scripta
ex Oriente transmittere voluerit Moses ille Mardenus. Etenim
Mullerus in citata Dissertatione pag. 11. recenset partem libro-
rum, quos Fuggeri impensis, Masique consilio & ope, dato fide-
iussore, coemere promiserat idem Moses Epistola tertia ad Ma-
sium Syriace exarata, Mosis Bar Cepha, Ephremi, Iacobi; Caus-
sa Caussarum, Sapientia Sapientiarum &c. Magis autem hæreo,
 cui

cui sacra cantica adscribenda sint, quæ Athanasius Kircherus in Musurgia lib. IIX. cap. VII. §. 2. pag. 129. his ornat encomiis: *Etsi multa ac varia apud Syros, in libris præcipue diuina officia continentibus, reperiantur carminum genera, tamen ne in illis enumerandis sine necessitate tempus teramus, cum ex iis quæ dicemus facile colligi possint; duo duntaxat eligimus, tanquam omnium nobilissima, frequentissima, maxime necessaria, dignaque de quibus agatur, quibusque potissimum opera detur; Quorum quidem alterum a S. Iacobo, alterum a S. Ephremo, eloquentissimis Doctoribus, ac maximis totius Orientis luminibus sunt constituta, sibi que nomina sunt sortita, prius enim*

ⲓⲁⲓⲟⲟⲟⲟⲟ ⲓⲁⲓⲟⲟⲟⲟ Mschuchto iaakuboitho, id est carmen Iacobiticum; alterum **ⲓⲁⲓⲟⲟⲟⲟ** Ephreimoitho, id est Ephremiticum dicitur. Mox Iacobiticum ait constare ex tribus pausis, ut Syri loquuntur, quarum singule quatuor syllabarum esse debent. In proclui quidem est opinari, carmina illa a Iacobo Nisibensi esse profecta, quoniam Ephremiticis præponuntur, ac verisimile est, Ephremum ut alia præceptoris sui facta, ita & sacrarum cantionum curam imitatum esse. Verum, qui pro Iacobo Sarugensi staret, facile duo ista argumenta posset reiicere, & in contrarium pari, si non maiori numero alia proferre. Etenim uti Syri Mor-Iacobi illius preces orationesque recipiunt & communi vsu conseruant, ita hymnorum ab eo compositorum eadem videretur esse ratio: & Sozomenus, Theodoretus atq; Nicephorus Ephremi hymnos ut in Syrorum Ecclesiis receptos concelebantes non omisissent forsitan Iacobi Nisibensis carmina, si quædam ab eo composita fuissent. Quare in re obscura non habeo, vbi pedem figam firmiterque consistam.

IX. Neque tamen propterea sententiam Garnerii amplector, sed alia potius testimonia conquiram, quæ Iacobo Nisibensi disertis verbis scripta nonnulla attribuunt. Memini hanc in rem aliquid obseruasse in Gabrielis Sionitæ ad Bartoldum Nihusum epistola, quæ priori Symmictorum Allatii tomo in-

nexa legitur, sed quia nunc ea ad manus nō sunt, Lectoris, curiositati aliunde satisfaciam. Brianus Waltonus tam in Prolegomenis Bibliorum Polyglottorum Prolegom. XIII, n. 15. 19. quam in Dissertatione de Linguis Orientalibus num. 39. *Iacobum Syrum, qui concilio Nicano interfuit anno 325.* versionis Syriacæ meminisse adserit: quod etiam confirmat Abraham Ecchellensis in Notis ad cap. 66. Catalogi Ebediesu: *Ante hunc Marabam, aliam quoque antiquiorem ex Septuaginta existisse versionem, abunde testantur D. Iacobi Nisibensis & Ephrem Syri commentaria.* Eorundem meminit Waltonus citatis locis, quando Syriacæ linguæ utilitatem hoc etiam argumento inter alia euincit, quod in ea multa sint veterum monumenta, quæ nondum edita sunt, vt magni Ephrem & Iacobi Syri, qui uniuersam Scripturam commentariis Syriacis illustrarunt. Porro Cornelius a Lapide Prolegomenis Commentariorum in Ecclesiasticum cap. III. scribit: *In monte Libano Syriacæ exstant Commentarii manuscripti S. Ephremi (atque similes Magni illius Iacobi Nisibis Episcopi, qui interfuit Concilio Nicano) in uniuersam S. Scripturam, vt Romæ a Maronitis accepi, quæ utinam quispiam in Latinum conuerteret & ederet.* Adstipulatur Hottingerus Biblioth. Orient. pag. 285. *Iacobus, Nisibena Persarum ciuitatis Episcopus, Syrus scriptor, Commentaria quoque dedit in uniuersa Biblia.* Eandem sententiam sagacissimo hodie Critico, Richardo Simonio, pariter placere, ex Lib. III. Historiæ Criticæ veteris Testamenti cap. XXIV. colligere est, quo Waltoni de Syriacis versionibus Prolegomenon sub censuram reuocans nihil eorum, quæ de Iacobo Nisibensi dixerat, reprehendit; quæ si falsa esse putasset, procul dubio dissensum suum professus esset, quemadmodum de Liturgia Seueri Alexandrini eodem loco fecit. Eo magis miror, Garnerium illorum, quæ apud Ecchellensem de Iacobo nostro legerat, non recordatum esse, quum is in notis ad Ebediesu Catalogum duo præterea illius Episcopi scripta commemoret. Primum est *Liturgia S. Iacobi Nisibensis*, quam inter quinquaginta Orientalium Liturgias p. 47. Notarum in capitulum 29. Ebediesu recenset, subscribentibus

bus Athanasio Kirchero Parte I. Chinæ illustratæ cap. V. pag. 39. & Cardinale Bona Lib. I. Rerum Liturg. cap. IX. n. 9. nec non e Reformatis acerrimo alias Ecchellensis aduersario, Hottingero, Bibliothecar. Quadripart. pag. 238. Alterum Opus, quod Iacobo Abrahamus tribuit, Concilii Nicæni Canones complectitur. Quum enim Ebediesu cap. LXV. Marutam Episcopum Mipharechet adserat *transtulisse Canones Patrum trecentorum octodecim, & conscripsisse totam historiam illius sanctæ Synodi*: hæc habet in Notis Ecchellensis pag. 81. *Is, post D. Iacobum Nisibensem, qui eidem Concilio interfuit, suam Syris nouam tradidit Canonum & Constitutionum versionem una cum Actis & Historia; quæ omnia hætenus Syris, Arabibus, aliisque nationibus orientalibus integra exstant; ut alias in Prefatione eiusdem Concilii & Epitome diximus.* Pertinent hæc ad famosam de Canonibus Nicænæ Synodi Arabicis controuersiam, quam in gratiam Lectoris breuiter delibabo. Acrius superiori sæculo inter eruditos uiguit disceptatio, an viginti tantum Canones illud Concilium sanxerit, quot in Græcis codicibus exstant, parique numero a præstantioribus veteris Ecclesiæ doctoribus recensentur, an plures, quod uult supposititiuus Athanasius in Epistola ad Marcum Papam: cui qui adstipulabantur, summis votis exoptabant, ut prodiret tandem codex plures Canones continens. Dignum patella operculum Alexandria inuenit Ioannes Baptista Romanus Iesuita, atque ex Arabico libro octoginta Canones Latine reddidit, augustæque Synodo Nicænæ adseripxit. Tum illi homines sibi inuicem gratulari, & cæteri quisquiliarum eiusmodi admiratores, Alphonsus Pisanus ac Franciscus Turrianus, patrocinium peregrini factus suscipere, Cardinalis etiam Bellarminus controuersias dogmaticas inde determinare, & Cardinalis Brancaeus in epitomen Canonum omnium eos transferre nihil erubuerunt, ut alios minoris dignitatis ac peritiæ iis accedentes præteream. Sed prudentiores inter Pontificios facile animaduertent, nihil solidi Arabicis istis canonibus subesse, quare Cardinalis Baroni-
us ut *mera somnia* eos traduxit, quos tamen sæpiusculæ ueritatis
obli-

oblitus in testimonium vocavit, ac proinde hoc etiam nomine inconstantiae arguitur a Calaubono in Prolegomenis Exercitationum. Maiori confidentia fabulas istas reiecerunt Antonius Augustinus in Dialogis de Emendatione Gratiani, Hugo Menardus in Notis ad Sacramentarium Gregorii, aliique in Critica Ecclesiastica versatissimi viri. Quamobrem Abraham Ecchellensis nouam Latinam versionem, priori longe ampliorem, dedit, eosdemque Canones peculiari Dissertatione defendere aggressus est, quam Philippus Labbeus Tomo II. Conciliorum inseruit. Nihil autem effecit bonus ille Ecchellensis, quam ut fraus commissa apertius patesceret, eamque eruditi multo acrius impugnant, & omnes Canones citra vllam dubitationem supposititios iudicarent, quod non solum apud Gallicanae Ecclesiae Theologos, Ludouicum Bailium in Summa Conciliorum, Ioan. Launoium To. III. Epistola XI. Natalem Alexandrum Histor. Eccles. Saeculi IV. Dissertatione XIIII. & Philippum Priorium Dissert. de Literis Canonicis num. 23. videre est, sed apud alios quoque iurium papalium strictiores observatores, Aubertum Miræum in Notitia Episcopatum, Christianum Lupum Parte I. Conciliorum pag. 570. & Schelstratum P. II. Antiq. Illustr. Dissert. II. cap. IV. Nec multum fidei Turriani & Ecchellensis versionibus tribuendum esse Hottingerus admonuit in Bibliothecario Quadripart. pag. 327. 328. Claudii autem Capellani verba non possum omittere, in fine libelli, quem *Mare Rabbinicum insidum* inscripsit. Excusans enim, quod Arabica typis saltem ligneis in eo expresserit, notanter addit: *A duobus aut tribus annis institueramus nonnulla e priscis Ecclesiae Conciliis Arabica edere, Nicenos praesertim Canones, qui magnae illi Conciliorum Bibliotheca, quae adhuc sub prelo est, Latinae inseruntur, vnde Turriani & Abrahami Ecchellensis versionum fides expendi potuisset: sed eadem typorum difficultas consilium nostrum fecit irritum.* Porro observatu dignum est, apud omnes Orientis Christianos, exceptis Graecis, Canones illos octoginta quatuor Concilio Nicæno adfingi. Habetur enim praeter Syros & Arabes apud Coptitas,
vt te-

vt testantur Codices MSti ex Ægypto adlati, cuiusmodi est ille, quem ad Salmasium misit Peirescius, teste Gassendo in vita eius Lib. V. pag. 438. & apud Æthiopes, de quibus videri potest Iobus Ludolfus Lib. III. Histor. Æthiop. c. 4. n. 30. 31. & apud Armenos, quod non solum ex epistola Gregorii decimi ad Regem Armeniorum, sed ex Codice etiam *Armenica lingua scripto* penes Cardinalem Sirletum probant Correctores Grati-
ani Distinct. XVI. c. XII. pag. 46. Quæ res vnde originem trahat, ex Abnalcastabo, Ægyptio in Canones Conciliorum commentatore operæ pretium est cognoscere. Verba illius Arabicæ & Latine sistit nobis Guilielmus Beueregius Annotat. in Synodicon pag. 212. Nos ea Latina versione contenti erimus, quam exhibet Schelstratius num. 168. Etenim Abnalcastabus Canonum Nicænorum duas facit partes, quarum prior Canones viginti (apud Græcos etiam & Latinos notissimos) complectitur, posterior complures, de quibus ita scribit: *Altero vero (pars) multiplicis utilitatis est, cuius versionem procurarunt Melchitæ & Nestoriani, & rata habetur apud Iacobitas Syros, & illius Canonum numerus in Melchitarum editionibus est 84. quos complures subsequuntur etiam constitutiones. In editione, que est in Melchitarum manu, sunt additamenta quedam ad eos pertinentia.* Sunt quoque inter Arabicos Scriptores, qui diserte confitentur, a Syris Ecclesiam suam Canones illos accepisse: quod si verum est, Æthiopum quoque editionem ex eodem fonte prouenisse oportet, quum eos vt religionem, ita & disciplinam ab Alexandrinis Patriarchis accepisse certum sit. Armenios vero satis aliunde constat Iacobitarum erroribus strictissime adherere; quare nihil dubitandum est, quin ab iisdem Nicænorum Canonum augmentum nacti sint. De cætero Abraham Ecchellensis apud Schelstratium num. 168. putat, Syriacam editionem *antiquissimam esse, quandoquidem Ioannes Maro, qui sæculo 6. & 7. vergente scribebat, in libro de Sacerdotio integrum citat ex ea canonem 44. ex quo quidam existimant, illam auctorem habuisse D. Iacobum Nisibensem Episcopum, qui eidem interfuit concilio.* Sed improbat hanc opinio-

D

pinio-

pinionem Schelstratius num. 169. *Displicet tamen quod Abrahamus Ecchellensis existimet, hos canones auctorem habuisse Iacobum Nisibensem in Mesopotamia Episcopum a catalogo subscriptionum Nicani Concilii exhibitum. Enimvero unum ex sanctis Nicænis Patribus acta Synodi vel potius canones collegisse, qui aduersantur menti ipsius Concilii, nemo peritorum admittet.* Nimirum Canones illos Arabicos continere non pauca statutis Synodi Nicænæ contraria post Bailium ac Beueregium antea citatos pluribus edocuerat Schelstratius num. 167. nec minus adfert præiudicium, quod nec exempla MSta inter se, nec cum Latinis versionibus conueniunt, quemadmodum videre est apud Seldenum lib. III. de Synedriis cap. IV. num. 9. & plura nos expectare iubet magnus Ludolfus: *Capita Æthiopicorum habeo, ex quibus video eosdem cum Arabicis esse. De textu vero ipso, an conueniat in omnibus? an & in quibus discrepet, nihil certi definire possum.* Codices enim plurimum variare, vel ex iis liquet, quæ Fr. Turrianus & Abraham Ecchellensis edidere; de quibus in commentario nostro plura. Originem huius differentiae ad dissidia Melchitarum, Maronitarum & Iacobitarum erudite refert personatus *Sieur de Moni* in libello suo, quem *Histoire Critique de la Creance & des Coutumes de Nations du Leuant* inscripsit cap. IV. & a qualibet illarum sectarum Canones ad suas hypotheses conformatas censet: *Le grande autorité du Concile de Nicée a esté la cause pourquoi on a inventé ces Canons Arabes, que chaque Secte a accommodés à ses sentimens. Les Melchites trouvent dans ces Canons attribüés au Concile de Nicée, de quoi se defendre contre les Iacobites: & les Iacobites d'autre part, defendent par ces mesmes Canons leur opinion touchant l'unité de nature en nôtre Seigneur. Les vns & les autres font parler le Concile de Nicée à leur maniere. Les Iacobites accusent les Melchites d'auoir corrompu ces Canons. Les Maronites, qui estoient dans les commencemens de la Secte des Iacobites, leur font aussi le mesme reproche.* Quando autem augmentum illud Canonibus Nicænis adiectum sit, non facile determinari posse arbitratur
Beuere.

Beueregius, & Petri de Marca opinionem in medio relinquit, quam is Libro II. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap II num. 2. de Patriarcha Iustinianopolitano agens proposuerat: *In collectione Arabica* (can. 37.) *ordinatio huius Metropolitanii tribuitur Antiocheno Patriarchæ: quæ innouatio accidit post Leonis Philosophi ætatem, id est, post annum 900. Unde collectionis illius Arabica tempus colligere licet.* Non multum ab hoc iudicio distat Pearsonius Parte I. Vindiciarum Ignatii cap. X. p. 187. quando de statu Æthiopicæ Ecclesiæ contra Dallæum disputat, qualis sub Theophilo Imperatore existit, qui nono vixit sæculo, & Ludouico Pio coæuus fuit: *Post hæc tempora, ut opinor, conditi sunt Canones Arabici Concilii Nicæni, quod edidit Turrianus, quique ad posteriorem Ecclesiæ statum & consuetudines diu post Concilium Nicænum natas temperati sunt.* Quibus subiicit explicatque Canonem 36. ex quo tamen Ludolfus lib. III. Histor. Æthiop. cap. II. num. 41. elici putat certissimum documentum, *Æthiopes nostros tempore illius concilii (Nicæni) Christianos fuisse, & Præsulem Christianum scilicet Metropolitanam habuisse.* Mediam sententiam tenet Schelstratus num. 169. *facile sibi persuadens, plerosque Arabicos canones ex actis Nicæni Concilii circa seculum sextum fuisse collectos, & vel tunc vel postea falsis canonibus & statutis maculatos.*

X. Ne autem Lectores amplius in re obscura detineam, aut Iacobi Nisibensis scripta ex recentioribus tantum hominibus confirmare videar, clarissimum firmissimumque Athanasii locum in medium proferam, qui in prima eius aduersus Arianos Oratione secundum hodiernam distinctionem reperitur. Nam apud antiquos alium harum Orationum ordinem fuisse Dionysius Petauius passim in Dogmatum Theologicorum Tomis commonuit, præcipue lib. V. de Incarnatione cap. XV. num. 9. vbi obseruat, *antiquos scriptores Athanasii orationes illas librum appellare de Trinitate, ut Cyrillus in epistola ad Monachos. Tum ex quinque, ut nunc inscribuntur, quatuor solas recensere, prima detracta, quæ non est eiusdem cum sequentibus argumenti.* Nam in istis aduersus Arianam hæ-

resin disputat, eamque rationibus & Scripturae testimoniis re-
fellit; & quibus argumentis nitebatur, ea dissoluit. Prima
autem nihil horum facit: & est encyclica contra Arianos epi-
stola; qui illi titulus Graece praefigitur. Ideo quae secunda vul-
go numeratur, is περὶ λόγος ab Graecis plerisque dicitur: quem
primum librum satius sit Latine vertendo nominare; non ut so-
lent Orationem. Est enim λόγος non solum Oratio, sed etiam
liber. In illa itaque encyclica epistola To. I. editionis secun-
dae Parisiensis pag. 291. improbens scripta eorum, qui Arianam
spargebant impietatem, notanter scribit: Εἰ μὲν ἐν ᾧδε ἁε-
ροδόξων ἢν γενομένα, δια ἐγρονει ᾧδε τὰ μεγάλα καὶ ὁ-
μολογητὰ ὅσις Μαξιμίνε τὰ τῆς Γαλλίας ἢ τὰ Δαδεξαμίνε
τὰτον, ἢ ᾧδε Φιλογονίε καὶ Ευσταθίε τῶν τῆς ἀνατολῆς ἢ Ἰγ-
λίε καὶ Λιβερίε τῆς Ἐπισκόπων Ῥώμης, & post multa aliorum
nomina pari ratione enarrata: ἢ Ἰακώβε καὶ τῶν σὺν αὐτῶν
τῶν ἀπὸ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, ἢ τὰ ἡμετέρε μακαρίε τὰ
Ἀλεξάνδρε, καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοίε, εἰδέν ἢν ἐν τοίε γενο-
μένοιε ἰσοπτεύειν. ἄδολε γδ καὶ ἀπλεε εἶν ὁ τῶν Ἀπο-
στολικῶν ἀνδρῶν τρόποε. Si igitur scripta ista ab orthodoxis
profiscerentur, qualia sunt magni illius & confessoris Hosii,
Maximini Gallie, aut eius successoris, aut Philogonii & Eusta-
thii Orientis Episcoporum, aut Iulii & Liberii Romanorum E-
piscoporum &c. vel Iacobi & reliquorum Mesopotamiae Praesu-
lum, aut nostri beati Alexandri, ceterorumque qui cum eo sunt
eiusdem sententiae, nihil esset quod in his scriptis suspicariere:
sincera enim & simplicia Apostolicorum virorum ingenia sunt.
Vides, Athanasium scriptores plurimos Orthodoxos recensere,
quorum alii fuerunt Patriarchae, Iulius & Liberius Romae, Phi-
logonius & Eustathius Antiochia, Alexander Alexandria, quem
ut suum antecessorem nostrum nuncupat: alii Metropolitae,
alii Episcopi: quibus annumerare convenit Iacobum illum in
Mesopotamia praesulem. Porro notatu dignum est, omnes ibi
enumeratos Antislites Athanasii tempore vixisse, & partim paul-
lo ante Concilium Nicenum obiisse, ut Philogonium Antioche-
num, partim illi interfuisse, ut Eustathium Antiochenum, Alex-
andrum

andrum Alexandrinum, Macarium Hierosolymitanum &c. par-
tim paullo post cathedram sacram occupasse, ut Iulium & Libe-
rium Episcopos Romanos. Quum autem Iacobus noster Ni-
sibensis eodē tēpore Mesopotamiæ fuerit Episcopus, & in Concilio
etiam Niceno adfuerit, nec Athanasio ignotus esse potuerit,
quem quæso, nisi eundem ab eo intelligi dicemus? Quamob-
rem miror, præclarum hoc Athanasii testimonium a Garnerio
non fuisse obseruatum, cuius euoluendi occasionem a Celeber-
rimo Bebelio pag. 266. suppeditatam libenter profiteor.

XI. Ne autem Garnerii suspiciones scrupulum in aliorum
animis relinquunt, breuiter eas examinare animus est. Primo
triplex argumentum negativum proponit, initio statim memo-
ria lapsus. Quis enim negauerit Theodoretum *doctrinam* Iaco-
bi Nisibensis tradidisse, qui in elogio eius pag. 770. Historiæ Re-
ligiosæ epiphonema miraculo de Arii morte subiectum vel li-
mis oculis adspexerit? ἀπόχη δὲ τῆτο μόνον τῶν τῆς Ἀρείου δυσ-
σεβείας κληρονομοῦν θελέγξαι τὴν ἀνοίαν. ὁ γὰρ τοσούτῳ ἀ-
νήρ, τῶν μὲν ὑφ' ἡμῶν πεσεβευομένων δογματῶν κήρυξ ἦν καὶ
συνήγορος. ἔτω δὲ κομιδῇ τὴν τῶν ἀσεβείων ἐβδελύττετο, ὅτι
καὶ τὸν αὐτῆς πατέρα κατηκόνισεν, ὅπλῳ γλώτῃ χρησάμενος.
*Atque hoc unum profecto suffecerit ad Arianae impietatis reuin-
cendam insaniam, quod hic tantus vir dogmatum, quæ a nobis ce-
lebrantur, præco fuerit & defensor, istorum autem impietatem
sic detestatus sit, ut eius parentem linguæ suæ mucrone confode-
rit.* Quis non videt, a Theodoro laudari orthodoxam Iaco-
bi Nisibeni doctrinam, quam ab Athanasio ex scriptis quoque
eius commendatam antea audiuius? Licet vero ea diserte non
commemorauerit Theodoretus, Athanasii tamen testimonium
sufficit, ex quo conicere est, Theodoretum κήρυξ & συνηγό-
ρος Nicænæ fidei elogium Nisibensi tribuentem, non ore tantum
sed scriptis quoque factam defensionem intelligere, adeoque ad
libros a Iacobo nostro exaratos digitum intendere. Præterea
Theodoro in Historia Religiosa propositum est, non tam scri-
pta quam facta potius ascetarum extollere, quod in Iacobo etiam
Nisibeno eum attendisse argumento sunt duo loca Historiæ Ec-

clesiasticæ, quibus Iacobum in Philotheo se laudasse, testatus non aliunde quam a miraculis commendationes desumptas in-
nuit. Hieronymus autem cur libros Nisibeni non commemo-
rauerit, his verbis in editione Miræi indicare conatur Genna-
dius: *Hunc virum B. Hieronymus in libro χεγονικῶν, velut ma-
gnarum virtutum hominem nominans, in Catalogo Scriptorum
illustrium cur non posuerit, facile excusabitur, si consideremus,
quod ipsos tres vel quatuor Syros, quos posuit, & interpretatos
in Græcum se legisse testetur. Vnde constat eum illo tempore
ignorasse Syram linguam vel literas, & ideo hunc, qui necdum
versus est in aliam linguam, nescisse scriptorem.* Quærit Garne-
rius, vnde sciuerit Gennadius, Hieronymum tunc (cum Catalo-
gum scriberet) nondum calluisse linguam Syriacam? Non est
exigui momenti hæc exceptio, quam vt melius intelligamus, in-
quirendum est, quo tempore Catalogum virorum illustrium
Hieronymus scripserit. Id vero ipse indicat initio & fine libri,
quando *Theodosii Principis decimum quartum annum* nominat,
qui cum anno Chrtisti 392. coincidit, consentientibus hodie eru-
ditis, inter quos nouissime Antonius Pagi Prolegom. Dissertati-
onis Hypaticæ num. XXXV. volumen istud ab Hieronymo ini-
tio anni 393. Theodosii Magni Quinquennialibus nobilitati,
publicatum esse eleganter ostendit. Quem vero ætatis suæ an-
num egerit Hieronymus, facile colligimus ex vita eius, quam
nuper tomo Analectorum quinto edidit Mabillonius, & ab i-
pso Gennadio scriptam arbitratur; vbi pag. 193. hæc legimus:
*Dormiuit autem beatus Hieronymus anno imperii THEODOSII
Iunioris XII, Omnes autem anni vite eius sic colliguntur: Ordina-
tus est Romæ Presbyter XXVIII. annis, tribus vixit apud Beth-
leem, in proposito suo annis quinquaginta & mensibus sex. Omne
vite sue tempus impleuit annis LXXXVIII, & mensibus sex,*
Character ille obitus Hieronymiani in A. C. 420. incidit, quo
decessisse Hieronymum communis nunc doctiorum opinio est.
Vid. Henr. Norisius lib. I. Historiæ Pelagianæ cap. XIX. & Phi-
lippus Labbeus To. I. Dissert. de Script. Eccles. pag. 434. qui di-
em quoque 30. Septembris adiicit. Collatis inter se calculis de-
prehen-

prehendemus, Hieronymum natum anno 332, ac proinde eo, quo Catalogum scribebat tempore, sexaginta annorum senem fuisse. At Syram linguam tunc ignorasse Hieronymum, quando inter homines idiomate isto loquentes Bethlehemi versabatur, cui videbitur verisimile? præterea Hieronymus ipse præfatione in Daniele testatur, se *adolescensulum* Chaldaicæ linguæ (quo nomine Syriacam etiam comprehendit) operam dedisse. Quis igitur non videt, graviter alucinatum esse Gennadium, qui Hieronymum illo tempore, quo is Catalogum concinnavit, ignorasse Syram linguam putavit? Alia itaque ratione ad obiectum Hieronymi silentium respondere par est, quam in Præfatione Catalogi ipse suppeditat: *Si qui autem de his, qui usque hodie scripserunt, a me in hoc volumine prætermitti sunt, sibi magis quam mihi imputare debebunt. Neque enim celantes scripta sua de his, que non legi, nosse potui: Et quod aliis forsitan sit notum, mihi in hoc terrarum angulo fuerit ignotum. Certe cum scriptis suis claruerint, non magnopere nostri silentii dispendio suspirabunt.* At claruit etiam scriptis suis Iacobus Nisibenus, Athanasio teste, aliisque ea satis nota fuerunt, quanquam Hieronymo in Bethlehemitico angulo degenti ignota. Certe nimis audaciæ reus esset, qui ex scriptorum albo expungeret eos omnes, quos ex episcopis ab Athanasio ob orthodoxa scripta ibi commendatis præteriit Hieronymus: siquidem non nisi duos illorum, Eustathium Antiochenum, Ancyranumque Basilium in Catalogo suo recensuit, cæteris viginti quatuor alto silentio pressis. Quare non est, ut quisquam ea de causa Iacobum Nisibensem nihil scripsisse putet, quod Hieronymo eum prætermiserit, multo minus autem, quod Hebediesu tacuerit. Hic enim superiori demum sæculo vixit, nec tantam diligentiam adhibuit, quantam ipsi Garnerius adscribit: nam Nestorianos præcipue scriptores recensere sibi proposuit, Eutychnianos autem, Jacobitas ac Melchitas tantum non præteriit. Hinc nulla apud eum mentio Severi, notissimi illius Eutychniani, nulla Mosis Bar-Cephæ aut similium Iacobitarum. Miratur Hottingerus in Bibliothecario Quadripag. 229. in Bethgaza multos citari auctores, Balaium, Coco-

ium,

ium, &c. quorum Ebediesu non meminit. Nullum igitur impedimentum adferre potest nouitii & negligentis suæque sectæ seruientis hominis silentium.

XII. Progrediemur ad argumenta, quibus Gennadii auctoritatem eleuare studet Garnerius. Antea autem scripta Iacobi nostri ex Gennadio proferemus: *Comprehendit autem omne opus suum in viginti sex libris: De fide; Contra omnes hæreses; De caritate generali; De vita post mortem; De humilitate; De patientia; De pœnitentia; De satisfactione; De virginitate; De sensu animæ; De circumcissione; De acino benedicto, pro quo in Esaia legitur, Non est exterminandus botrus; De Christo, quod filius Dei sit, & consubstantialis Patri; De castitate; Adversus gentes; De constructione Tabernaculi; De gentium conversione; De regno Persarum; De Persequutione Christianorum; Composuit & Chronicon minoris quidem, quam Græcorum curiositatis, sed maioris fiduciæ: quia diuinarum Scripturarum tanta auctoritate conscriptum comprimit ora eorum qui presumptuosa suspitione de aduentu Christi vel Domini nostri inaniter philosophantur.* Vides, multa his contineri, quæ vel Iacobi Nisibeni institutum asceticum sapiunt, vt de virginitate; De castitate; De sensu animæ; De humilitate &c. vel hominum illorum conditionem, cum quibus ipsi colluctandum fuit, exprimunt, vt de gentium conversione; De regno Persarum; De persecutione Christianorum &c. vel a Theodoro *συνήγορον* fidei Nicænæ Iacobum vocante respici potuerunt, vt de fide; contra omnes hæreses; & præcipue de Christo, quod filius Dei sit, & consubstantialis Patri; Denique nullum Iacobo scriptum attribui a Gennadio, cui Athanasii elogium denegari queat. Quid ergo moras tricasque nectit Garnerius? Friuolum enim est satisque Athanasii auctoritate retunditur, quod ait, a nullo veterum præter vnum Gennadium Iacobi scripta recenseri. Nec vilius ponderis est, quod dubitat, vnde Gennadius sciuerit Syriacæ opera, qui vix nouerit Græca, nec peritissimus linguæ Græcæ fuerit. Enimvero, vt a posteriori incipiam, recordari debisset Garnerius eorum, quæ paullo ante ipse dixerat, pag. 179.

Quo

Quo tempore scribebat Gennadius, Massilia, ubi erat Presbyter, Græca lingua notior fuit, quam in vlla alia Occidentis parte; non solum propter urbis natales a Græcis, ut fertur, conditæ, sed etiam ob Cassiani famam illuc ex Oriente appulsi; ad quem S. Cælestinus literas Nestorii vertendas & refellendas misit. Quis igitur Gennadio denegabit tantam linguæ Græcæ cognitionem, quanta satis erat ad colloquendum cum suis Massiliensibus, & legenda Græcorum Patrum scripta? inprimis quando ipsi Garnerio legisse videtur Græce Opera Theodoretæ, quæ memorat: nec fraudi potest esse Gennadio, quod non satis cognita habuerit Græca opera: culpa enim quoad aliorum Græcorum scripta non magis cadet in Gennadium, quam circa Theodoretæ libros haud accurate pleneque ab eo commemoratos, de quibus rursus absolutionis sententiam profert Garnerius: eotempore (an. Ch. 494. quo Gennadius scribebat) pauca admodum eaque non purissima Theodoretæ Opera nota erant in Occidente, alioquin non latuissent tam curiosum librorum indagatorem. Ut vero cognosceret, quos libros scripserit Iacobus Nisibenus, non necesse omnino habuit linguæ Syriacæ notitia (quæ tamē ipsi haud denego) sed adiutus videtur monumentis in Massiliensi cœnobio adseruatis. Credibile enim est, Cassianum, qui monasterium illud exstruxit, vitæq; asceticæ deditissimus præclaros eremitas summe laudavit, & Syriæ Ægyptique monasteria peragrauit, in illa sua peregrinatione curiose celebriorum ascetarum res gestas scriptaque adnotasse, & secum in Massiliam deportasse: ex quibus postea Cassiani tabulis Syrorum Ægyptiorumque auctorum, quos laudat, noticiam Gennadius habuisse videtur. Vtcunque sit, falso tamen supponit Garnerius, scripta Iacobi Nisibensis in Græcam & Latinam linguam conuerti debuisse post Hieronymum, ut innotescerent Gennadio: id enim ne sua quidem ætate factum esse diserte fatetur Gennadius, quando ait, *qui necdum versus est in aliam linguam.* Quare frustranea sunt, quæcunque exinde Garnerius elicit de scriptis Iacobi in triplicem orbem sparsis, & a Photio legendis. Ea enim apud Syros hodiernum ignota non esse, quæ num. IX. disputauimus, euincunt; quum autem

nusquam siue in Græcum siue Latinum idioma conuersa dicantur, Photius autem libros Syriaca tantum lingua exstantes non legerit, satis patet, Garnerium scrupulos istos sine vlllo fundamento obiicere: qui cum nosset apud Theodoretum & Theodorum Lectorem *μεγάλος* siue *magni* encomio ornari Iacobum, immerito tricatur de *sapientis* cognomento a Gennadio ipsi tanquam vulgari tributo: siquidem hoc ab illo non tollitur, sed includitur potius ac præsupponitur. Denique Iacobus Amidenus Eremita, cuius scripta Nisibeno supposita hariolatur Garnerius, & e Mesopotamia oriundus fuit, & indubie eodem, quo noster, idiomate scripsit, adeoque pari suspicionum libertate de operibus eius dubitari posset, qua Garnerius Nisibensem scriptorum numero expungere ausus est.

XIII. Quo longius autem Iacobi Nisibeni scripta nos detinuerunt, eo breuius de Iacobi Tentzelii monumentis agere licet, quando ea & tantis difficultatibus non sunt exposita, & in plurimorum manibus versantur. Ac nihil quidem commemorare attinet argumenta Disputationum Academicarum, quarum numerum ab ipso supra descriptum meminimus, quum ea maximam partem Philosophica sint: nisi quod duas de Causa Morali exercitationes minime præterire licet; vtraque enim magni ab eruditis æstimari solet, nec aduersariis caruit, sed hinc inde impugnata est, veritate semper salua manente. Nec Disquisitiones Theologicas proferam, quas in Synodis Pastorum publice exposuit ventilandas: sed de maioribus tantummodo scriptis nonnulla enarrabo. Etenim ex nostrorum temporum historia non ignotum est Rintelense cum Calvinianis colloquium, quod ab Orthodoxis omnibus improbatum & a nostræ Academiae Theologis peculiari opere impugnatum est. Quibus cum se opponerent Rintelenses, Iacobus Tentzelius nostrorum Theologorum defensionem suscepit, edito cum eorundem consensu Germanico libro de Pace Ecclesiastica. Hunc acrius aggressus Henricus Martinus Eccardus, Rintelensis Theologus, nouam Tentzelio Apologiam expressit. Post paucos annos Andreas Frommius, homo in his terris non ignotus, præcipuum Præsulis

lis officium Sondershusæ in Comitatu Schvartzburgico prefa-
uit, sed non obtinuit, paulloque post ad Papismum impie de-
fecit, neque se suosque seduxisse satis habuit, sed alios etiam ad A-
postasiam edito libello Germanico persuadere studuit. Quare
Tentzelius diuino zelo afflatus refutationem illius tanto suc-
cessu perfecit, edito scripto vernaculo, quod *Gründliche Kete-
rung der Lutherschen Kirchen* inscripsit & Wittenbergæ an. 1671.
imprimi curauit, vt & Nostratum expectationi satisfecerit, &
alter, quod reponeret, non inueniens ad turpe silentium da-
mnatus fuerit. Pares itaque Iacobi nostri in eo fuerunt, quod
schismata & hareses peculiaribus scriptis refutarunt; & sicut
Iacobus Nisibenus in Scripturam commentatus est, ita Tentze-
lius textus diebus solennis pœnitentiæ destinatos ab aliquot an-
nis illustrare cœpit. Ille Liturgiam scripsisse perhibetur, quæ
nihil aliud infert ex priscorum usu, quam sacra publica, quibus
preces & cantica fundebantur, atque Eucharistiæ Sacramentum
distribuebatur: Hic pariter nouam splendidamque libri ritualis,
quem *Agenda Schvartzburgica* vocant, promovit, & sacros hy-
mnos in Ecclesia Arnstadiensi receptos peculiarique volumine
comprehensos ad octingentorum numerum auxit.

XIV. Tantis virtutibus meritisque conspicuos viros non
mirum est ad magni momenti negotia ecclesiastica adhibitos es-
se. Ita enim de Nisibensi Iacobo memoriæ proditum accepimus,
quod Concilio Nicæno interfuerit, & a Constantino Magno
cum aliis Episcopis euocatus, vti liquet ex subscriptionibus, A-
rabicis præsertim, ex Iosepho Ægyptio a Ioan. Seldeno Com-
mentario in Eutychie Origines pag. 102. descriptis; nam qui lo-
co CXLV ponitur & a Seldeno integre non est latino reddi-
tus sermone, est *إيسابان بن يعقوب* *Iacobus Nisibenus*, iudice Io-
an. Andr. Bosio Exercit. in Periocham Iosephi cap. II. n. 36.
quanquam Nomen gentile aliter formari ab illa vrbe velit Go-
lius in Alferganum pag. 239. *نيسيبين* *Nisibenus*, aut *نيسيب*
Nisibus teste Iacuto. Imo incerta res est in omnibus illis subscri-
ptionibus, vti pridem nostrarum partium eruditi animaduerte-
runt, atque ex sagacioribus Pontificis fatetur Ioan. Launojus a-

2
pud Bebelium nostrum Sæc: IV. Antiq. Eccles. Artic. 1. pag. 67.
Quare certioribus Theodoretis testimoniis res confirmanda est.
Is enim in Historia Religiosa pag. 768. 769. 770. prolixè descri-
bit res a Iacobo gestas in Concilio Nicæno ac licet in eo ce-
ret, quod Arium in ista Synodo precibus Iacobi interfectum ve-
lit, vt supra diximus, sufficit tamen, quod Iacobum Concilii
Nicæni patribus adnumerat, idque vt indubitatum repetit lib.
I. Histor. Eccles. cap. VII. vbi ad hunc locum Historiæ Religio-
sæ Lectores remittit. Gennadius quoque adserit Iacobum fuisse
ex numero eorum, qui in Nicæna Synodo Arianorum peruersi-
tatem cuicunque oppositione damnarunt. Caterum in isto Con-
cilio magnam apud Constantinum gratiam promeritus est Ia-
cobus noster, si Binnio in Notis ad Concilium Antiochenum,
& Francisco Longo a Coriolano in Summa Conciliorum pag.
86. credimus, quorum hæc sunt verba: *Constantinus Magnus*
*admirabili sanctitate huius Episcopi in Nicæno Concilio cog-
nita, Constantio filio hoc in mandatis dedit, vt hunc Episcopum*
non tantum viuentem coleret & obseruaret, sed eius quoque
cadauer honore prosequeretur; ac proinde non abhorreret a
fide, quam sciebat ab eodem sancto Episcopo predicari. Erro-
rem autem Binnii ac sequacium reprehendit Schelstratius in Vin-
diciis Concilii Antiocheni Dissert. II. Cap. IV. pag. 84. quod
nolint Iacobum Nisibensem referre inter membra illius Conci-
lii Antiocheni, sed nomen eius ab Arianis Catalogo insertum
esse contendunt. Synodus hæc conuocata est ab Imperatore
Constantio An. CCCXLI. ad dedicationem Dominici aurei, quod
Basilica splendidissima erat Antiochiæ exstructa, splendidissi-
mo apparatu, vti moris erat, celebrandam, quod multis proba-
vit Schelstratius Dissertatione I. cap. IV. ad stipulante Antonio
Pagi Dissertationis Hypaticæ P. II. cap. III. num. XIII. pag. 119.
eaque occasione factum est, ut de rebus etiam fidei ac discipli-
næ Episcopi inter se tractarint. Baronius ac plerique hæcenus
papatui addicti concilium illud tanquam hæreticum & Arianum
reiecerunt: quibus obuiam iuit Schelstratius, & pro ortho-
doxia Synodi peculiare volumen scripsit, nec Iacobum Nisibensem
adfu-

adfuiffe contemnendis rationibus probauit, dummodo exemisset
ferupulum ab Henrico Norisio iniectū Dissert. de Synodo quinta
Oecumenica cap. V. pag. 38. 39. quod *subscriptions ille ex Ni-*
cana Synodo illuc fuerint asportatae, omnes enim, qui in eodem
Antiocheno Concilio subscripti leguntur, Nicenam quoque Syn-
odum subsignarunt &c.

XV. Iacobus Tentzelius pariter Principibus cha-
rus fuit & sigillatim Inclutissimis Comitibus Schvartz-
burgicis, qui ad res magnas promouendas ipsum in cor-
siliū adhibuerunt. De Illustrissimis COMITIBVS præstat tace-
re, quam non satis digno sermone exprimere tot ac tanta Eo-
rum Patri præstita beneficia, a quibus & in Senatum Ecclesi-
asticum is cooptatus, & in arduis sæpe negotiis interrogatus,
ecclesiarumque visitationibus præfectus fuit, quæ omnia in pa-
tria satis cognita & perspecta sunt. Mirum autem pro temporum
nostrorum ratione videri posset, quæ desideratissimus Pater
singularem gratiam apud Serenissimum ac Piissimum quondam
Principem Saxo-Gothanum, ERNESTVM, adeptus fuerit con-
stanterque retinuerit, adeo, vt Serenissimus quoque Filius Eius
atque Successor, FRIDERICVS, beatum virum non modo vi-
uum gratiosissima propensione fuerit, prosequutus sed de mor-
tuo quoque honestissime sentiat; nisi omnibus constaret, a-
nimos Principum fortiori non trahi vinculo, quam pietatis &
virtutum. Quibus cum Iacobus noster per omnem vitam
deditus fuerit, a laudatissimo Principe ERNESTO Gotham
vocatus est anno huius sæculi sexagesimo sexto, vt generali Ec-
clesiarum illius territorii visitationi interesset; ac de aliis quo-
que ad Ecclesiæ Scholarumque emolumentum faciendis sen-
tentiam promeret. Placuit prudentissimo D V C I eruditio
Nostri ac pietas, vt eundem anno septuagesimo mense Aprili
iterum ad se uocaret, ac aliis summis viris, in diuina pariter
ciuilique sapientia exercitatissimis adnumeraret, vt ex-
penderent communi studio Consilium meritissimi quondam de
Ecclesia Theologi, Nicolai Hunnii, de Societate Theologorum
erigenda, qui controuersis Theologicis dirimendis insudarent.
Quæ in hoc Colloquio, inter cuius membra & D. Ioan. Ole-

arius & D. Ioan. Musæus numerabantur, gesta sunt, manu parentis descripta inter præstantiora bibliothecæ nostræ monumenta reputamus. Hinc licet intelligere, quæ Illustris Seckendorfius in Statu Christianismi lib. III. cap. X. num. 3. memoriæ prodidit, & ad illustrandum hæcenus dicta apprime faciunt: Ich erinnere mich hierbey eines Gottseeligen Fürsten / der vor etlichen Jahren mit grosser Mühe und Darbietung vielen Geldes den jenigen Vorschlag gern werckstellig machen helfen wolte / welchen der berühmte Theologus, D. Nicolaus Hunnius / weiland Superintendens zu Lübeck gethan / daß man nemlich ein gewisses Collegium rechtschaffener gelehrter Theologen zusammen ordnen solte / welche vornehmlich und hauptsächlich dieses Stück des Predig-Amtes und Christlicher Schuldigkeit auff sich nehmen / und wider die falsche Lehre so lange schreiben / biß die Widerwärtige nichts mehr mit Grund auffbringen könnten. Es wurden aber darbey so viel Schwierigkeiten befunden / daß es ohne effect geblieben / gehörete auch freylich eine sonderbahre Erleuchtung und Requirung von Gott darzu / wann hohe Häupter die Kosten und Mühe hierauff / mit zusammengesetzten Rathschlägen / wenden / und die difficultäten (wie mit Göttlicher Verleihung noch wohl zu thun wäre) überwinden wolten. *Exceptiones autem Apostatae Frommii capite V. Apologiae pag. 1139. & 1140. sustulit ipse Parens, ubi cum Seckendorffio consentit indicatque, eiusmodi Collegium per Dei gratiam adhuc institui posse.*

XVI. Porro nihil mirum est, ex utriusque Iacobi nostri institutione ac schola tanquam ex equo Troiano prodiisse viros sapientissimos. Inter Iacobi Nisibeni discipulos, ut solimter stellas emicuit Ephrem Edessenus, de quo superioribus annis peculiari diatriba commentatus sum. Equidem libenter adfentior Celeberrimo Academiæ nostræ Theologo, Ioan. Andr. Quenstedtio, qui diserte *magnum illum diaconum Edessenum magni olim Iacobi Nisibeni discipulum fuisse* statuit in Dialogo de patribus illustrium virorum pag. 607. Idem inter Syros ipsos Abulpharagius (nam talis fuit patria, quanquam Ara-

bice

bice & Syriace Historiam Dynastiæ scripsit, ut a viris doctis adnotatum nouimus,) dudum obseruauit, pag. 136. editionis Arabicæ commemorans, Nisibin liberatam esse precibus *مار يعقوب اسقفها ومار افرديم قلمه* *Mar Iacobi Episcopi ipsius, & Mar Ephremi eiusdem discipuli*: ubi recte in Latina versione Pocockius pro *Mar* posuit *Sancti*, siquidem apud Hottingerum aliosq; legimus, elogium illud Syriacum, Arabicis quoque Christianis solenne, quum mortuis tribuitur, Latino *sanctus* vel *diuus* respondere, quorum tamen posterius ethnicum potius nec Christianorum sanctis tribuendum esse censet Robertus Bellarminus in Recognitione operis Controuersiarum. Cæterum quid in illa Nisibensi obsidione fecerit Ephremus, lib. II. Histor. Eccles. cap. XXX. Theodoretus enarrauit, non obscure innuens, Ephremum eo tempore familiari Iacobi institutione usum esse: Nam si iam tum fuisset in officio Ecclesiastico constitutus, quorum nullum nisi in patria Edessæ vrbe gessit, quid opus erat, ut propriam ecclesiam relinqueret, ac Nisibi inter spicula hostium degere mallet? Pariter Iacobus Tentzelius, quum in nostra adhuc Academia degeret, multos bonarum artium linguarumque cognitione largissime imbuit, qui postea summis in Ecclesia pariter ac Republica honoribus functi sunt: Nec minoribus meritis rem litterariam alii collustrarunt, in quibus nominasse sufficiat duos Amplissimos Academiæ nostræ Professores, Michaëlem Waltherum, Virum in Theologia pariter ac Philosophia excellentissimum, Ordinisque nostri hoc tempore Decanum, & Georgium Casp. Kirchmaierum, Oratorem atque Philologum celeberrimum, quorum vtrumque grata mente paternarum institutionum sæpe recordari notum est. Nec minori felicitate Scholam Arnstadiensem direxit alumnosque puriorem Theologiam docuit beatus Parens, quin potius ex ea etiam orti sunt viri, qui sacris atque ciuilibus officiis partim nunc funguntur, partim suo tempore admoueri possunt. Inter illos autem præcipue eminent maxime Reuerendus Sondershusanæ Dioceseos Antistes, Georgius Fridericus Meinhardus, Theologus Clarissimus, qui interiori quoque a
pud

puđ Parentem admissione gauisus & ab eo in domum quondam receptus, vt studiis meis præisset, tamque feliciter eundem imitatus est, vt vitam moresque eius exactissime referat, vnamque Tentzelii imaginem exprimere ab omnibus merito existimetur.

XVII. Quemadmodum vero piorum Ecclesiæ doctorum commune fatum est, vt improborum odiis & persecutionibus premantur, ita vterque Iacobus noster idem experiri necesse habuit, vt virtutes eorū multo magis inclarescent & auferentur. De Iacobo Nisibeno Gennadius memoriæ prodidit, quod vnus ex numero sub Maximino persecutore confessorum fuerit, vt in omnibus exemplaribus impressis legitur. Sed Codex MStus, cuius ex Mabillonii secundo Analectorum tomo antea meminimus, legit Maximiano. Vtra autem lectio melior sit, his verbis enunciat Mabillonius pag. 47. rectius in editis legi Maximino, vt in codice Corbeiensi & in Martyrologio Romano. Confirmatur hæc Mabillonii sententia ex Eusebio, qui Galerium Maximinum lib. X. Histor. Eccles. cap. II. dicit τὸν ἐπ' ἀνατολῆς ἀρχεῖν μερῶν, in Orientis partibus Imperium gessisse, ad quas sane Mesopotamia adeoque & Nisibis spectabat. Annum persecutionis ex eodem Eusebii loco eleganter vindicauit Pagius, Dissert. Hypat. lib. II. cap. XIII. pag. 247. eamque quinquennialiorum imperii Augustei Maximini occasione A. C. 311. circa mensem Nouembrem rursus excitatam esse docuit. Quamobrem haud accurate Natalis Alexander Synopsi Sæc. IV. cap. VI. Artic. X. pag. 474. Maximianum retinuit. Qui autem fuerint Confessores, neminem antiquitatum Ecclesiasticarum non prorsus rudem latere potest, & a viris doctis pridem obseruatum habetur. Isaacus Casaubonus memoriæ nunc succurrit, Exerc. XV. Diatriba XII. pag. 275. Qui Cypriani tempore Confessores dicebantur, grauissima pro Christo mala passi erant a Paganis; & multi eorum mutilati parte aliqua corporis fuerant, quod morte ipsa est durius. itaque Confessoribus honos pene idem tributus ac Martyribus. Alter Iacobus noster, quanquam de publicis eiusmodi Christiani nominis persequ-

sequutionibus nihil perpeſſus eſt, non caruit tamen ſuis cala-
mitatibus, & ſenſit clandestinas improborum inſidias, qui ſi non
vitam, famam ſane beati viri dilacerare ſtuduerunt, nec defue-
runt alii, qui externis quidem ſermonibus nihil niſi amicitiam
venerationemque erga eum præ ſe ferebant, interioribus autem
cordis ſenſibus longiſſime diſtabant. Verum ille ſemper boni
rectique conſcius indignos maleuolorum ſufurros fortiter con-
temnebat, diuinæque vltioni aduerſarios relinquens verum vir-
tutis tramitem inoffenſo pede decurrebat.

¶ **XIIIX.** Venio nunc ad extrema vtriusque Iacobi tem-
pora, quæ ita ſunt comparata, vt Iacobo non minus Tentzelio,
quam Niſibeniſi conueniant encomia huic a Theodoreto in Phi-
lotheo p. 772. tributa: *Τοσαύτην εἶχεν ὁ θεῖος ὁ ἄνθρωπος πρὸς
τὸν θεὸν παρρησίαν. τοσαύτης ἀνωθεν ἀπήλανε χάριτος. ἐν
τέτοις διατελῶν καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς θείοις αὐξανόμενος ἡμε-
ραν, μετὰ τῆς μεγίστης εὐκλείας τόνδε τὸν βίον ἀπέθετο, καὶ τὴν
ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἐπέλατο.* *Tanta fuit viri huius apud De-
um fiducia, tantam cælitus conſequutus eſt gratiam. In his per-
ſeuerans, atq; in diuinis rebus incrementa capiens indies, ſumma
cum gloria vitam clauſit, & ex his locis demigravit.* Verum præ-
ſtat accuratius in tempus mortis locumque ſepultura tantorum
virorum inquirere. Gennadius de Iacobo Niſibeno hæc con-
ſignavit: *Moritur hic vir Conſtantii temporibus, & iuxta præ-
ceptum patris eius Conſtantini, intra muros vrbis Niſibeniſis ſepelitur,
ob cuſtodiam videlicet ciuitatis: quod ſecundum fidem Conſtanti-
ni euenit. Nam poſt multos annos ingreſſus Iulianus vrbem & vel
gloriæ ſepulti inuidens, vel fidei Conſtantini, cuius ob id domum
perſequebatur, iuſſit efferri de ciuitate ſacri corporis reliquias, &
poſt paucos menſes, conſulendæ licet Reipublicæ cauſa, Iouianus
Imperator, qui Iuliano ſucceſſerat, tradidit barbaris ciuitatem, quæ
oſque hodie Perſarum ditioni cum finibus ſuis ſubiecta ſeruit.*
Characterem temporis generaliter a Gennadio ſignatum ſpeci-
alius determinare operæ pretium eſt. Equidem ſi Abul Pharagio
credimus, annum ipſum facile adſequemur. Ita enim ſcribit pag.
138. edit. Arabicæ: *وفي سنة الستة مائة صام بجقوب*
بصبيح بن وقام مكانه باجوب Pocokius pag. 87. edit. Latinæ
vertit: *Hoc anno obiit S. Iacobus Episcopus Niſibeniſis, in eius*

locum suffecto Babarraibo. Descripserat autem Abulpharagius, quomodo Constantini M. corpus CPolim aduectum & in templo Apostolorum conditum fuerit: & quemadmodum Sapore eodem anno Nisibin rursus obsidione cinxerit, precibus Ephremi iterum pulsus. Sed Abulpharagium in recensione Nisibenarum obsidionum errare iam supra ostendimus: & Nisibin quidem oppugnauit Sapore paullo post mortem Constantini, neque tamen eodem anno 337. quo illum decessisse monstrat celeberrimus Schurtzfleischius noster in fine Dissertationis de Antiquitatibus primi Christianorum Imperatoris, & quo exequias illi CPoli factas esse indicat Eusebius lib. IV. de vita Constantini cap. LXVI & LXVII. sed sequenti 338. quod a viris doctis, Petauio praesertim & Garnerio, commonstratum est. Quare si eo anno decessit Iacobus Nisibensis, quo precibus non tantum Ephremi sed suis praecipue (ut antea docuimus) libertatem ciuibus seruauit, & Saporis insidias illulit, ad annum 338. mors eius referenda est. In Chronico quidem Hieronymi ad annum 339. illa obsidio refertur; sed inter eruditos certum hodie est, annorum Christi additionem ab ipsa Hieronymi manu profectam non esse. Verum Baronius in Martyrologio, Miræus Notis ad Gennadium, & Schelstratius in Concilio Antiocheno ad Acta Alexandri Episcopi Constantinopolitani prouocant, quæ Iacobum nostrum isti quoque Synodo initio anni 341 habitæ adfuisse fidem faciant: Quorum *synodion* saluâ isto adhuc anno vixisse Iacobum necesse est. Non multo tamen post obiisse nec annum quinquagesimum illius Sac. attigisse altera Nisibenæ urbis obsidio a Sapore tum instituta requirit: cum enim ea facta est sub Constantio, id est anno Christi 350. non Iacobus sed Vologesus erat Nisibenæ urbis Episcopus, ut docet Auctor Chronici Alexandrini, obseruante Valesio Annot. in Theodoretum pag. 26. Porro dies mortis Iacobi non minus incertus est. Græcos eum pridie Kl. Nouembr. in Menæis adscribere Baronius obseruauit ad d. XV. Julii, quo Latini memoriam Iacobi solent instituere. Quum autem apud veteres scriptores hodie impressos nihil eam in rem reperiat, non opus est, ut incertis coniecturis inhæreamus ad definiendum, vtri Ecclesiæ veritatis laus hac parte debeat. Magis obseruari meretur discrimen, quod inter Gennadii antea descriptam narrationem & Theodoretum occurrit, qui de corporis Iacobi

trans-

translatione in Philotheo pag. 772. hæc consi^g auit: *χεόνε δὲ
διελθόντος, καὶ τῆδε τῆ ἀρεῶς ὑπὸ τῆ τῆνικαῦτα κρατῆντος τῆ
περσικῆ βασιλεία παραδοθέντος, ἐξήεσαν μὲν ἅπαντες οἱ τὴν
πόλιν οἰκῶντες, ἔφερον δὲ τῆ προμάχῃ τὸ σῶμα ἀσχάλλοντες
μὲν καὶ ὀλοφυσόμενοι τὴν μετοικίαν, ἄδοντες δὲ τῆ νικηφόρῃ
ἀριστεύς τὴν δύναμιν. ἡ γὰρ ἂν ἐκείνε πειρίοντ^θ ὑπὸ βαρβά-
ρῳ ἐγένοντο. *Temporis autem successu, cum in Persicam domina-
tionem ab eo, qui tunc imperabat, tradita vrbs fuisset, excesse-
runt incole universi, & defensoris sui corpus extulerunt, migra-
tionem quidem agre ferentes & dolentes, sed fortissimi victoris
virtutem laudibus celebrantes. Nec enim illo superstite in Bar-
barorum potestatem venissent. Sed Gennadius Iuliani iussu reli-
quias Iacobi elatas esse adfirmat. Vtri magis adharendum sit, fa-
cile perspicient harum rerum periti. Non abludit Gennadii nar-
ratio a Iuliani genio, qui Babylæ etiam aliorumque martyrum
corpora effodi & in alia loca transferri iussit: Theodoretes autem
binis memoriæ lapsibus, quos in Iacobi elogio, docente Garnerio,
commisit, tertium facile superaddere potuit; aut credulorum sal-
tem Monachorum temporis rationes exacte non curantium ser-
monibus deceptus esse vtcunque tamen ea res se habeat, nec cum
Theodoreti, nec cum Gennadii recensione convenit Angelus a S.
Ioseph in Gazophylacio linguæ Persarum pag. 251. *Nisibis. Vix
tanta civitatis aliud superest vestigium, quam ingens massa Basi-
licæ S. Iacobi Episcopi, cuius etiamnum visitur sepulcrum in crypta
exuuiis vacuum: constat ades ex marmore præstantissimo, im-
penso labore, mirifice calato: nunc porro in bubonum & vesper-
tilionum receptaculum versa est domus Dei. At si Iuliani Imp. ius-
sa aut incolarum saltem Nisibensium fuga Iacobi ossa data sunt,
quomodo ei exstructa est Basilica? nisi forte dixerit aliquis, cry-
ptam illam transfumtis etiam ossibus remansisse, & basilicam fal-
tem in honorem Iacobi erectam esse: quorum tamen vtrumque
idoneis veterum monumentis edocendum foret.***

XIX. Atque hæctenus quidem recensui, quæ de ultimis
Iacobi Nisibeni fati inuenire potui: Sed ea in Iacobo Tentze-
lio sine interiori animi moerore non recordor, nec multa de
ipsis commemorare dolor permittit. Etenim beatus vir continuis
officii laboribus fractus in maximum vitæ discrimen incidit mense

Ianu-

Januario anni 1683. quod paullo suppressum acrius postea sub initium Aprilis erupit, cumq; lecto adfixum per integrum fere semestre domi detinuit, donec tandem speciali Dei gratia prostratae corporis vires redire inciperent, vt paullatim pristino munere fungi posset. Sed nunquam tamen in integrum fuit restitutus, quantacunq; etiam studia praestantissimi Medici adhibuerint, morbus potius lethalis mense Martio anni superioris iterum eum inuasit, tandemq; vigesimo quinto illius die plane exstinxit. Etenim vigesimo die (in quem feria sexta post Dominicam Quadragesimae secundam incidebat) mane sermonem sacrum ad populum more consueto habiturus subito infirmitate maxima posternebatur, vt ipsi templum ingredi haud liceret, verum ab alio quodam concio publice foret praelegenda, eo fere modo, quem Gregorius Magnus aliiq; olim Episcopi obseruarunt, ac imbecillitate prohibiti homilias a se conscriptas legi ab aliis curarunt. Intererant autem multi pii prudentesq; viri, qui vltima sermonis Tentzeliani verba elegantissimum votum continentia singularem stimulum in auditorum animis reliquisse & cantioni cygnae adsimilanda esse censuerunt, mihi que plus semel auctores fuerunt, vt cum omnibus ea communicarem. Quorum honestis desiderijs hoc loco satisfacere & pietas in Parentem & promptitudo erga Amicos a me requirit. Hoc igitur modo claudebatur illa homilia: *Helffe nur der getreue/barmhertzige/ und in seinem Wesen so wohl/ als in seinen Verheissungen unveränderliche Gott/ daß an unser keinem das bittere Leiden unsers hochverdienten HErrn und Heylandes JESU CHRISTI verlohren sey; sondern vielmehr wir alle und jede durch desselben Krafft/ die unendlich und unveränderlich ist/ bekehret/ zu wahrem Glauben gebracht/ zu allen guten Wercken fertig gemacht/ bey wahrem Glauben beständig bis an unser Ende erhalten / in demselben auch frölich von hinnen scheiden/ der Seelen nach so bald nach unsern Abschieden von den Engeln in Abrahams Schoß getragen/ darinnen bis an den lieben jüngsten Tag wol und reichlich getröset / den verstorbenen Leibern aber nach in den Gräbern kräftig bewahret/ aus denenselben am Ende dieser Welt/ als am grossen Tage der Wiedererstattung / frölich wieder aufferwecket/ und sodann mit Leibern und Seelen verklähret/ schön/ hell/ gleich als die Sonne zu vollkommener Genießung der ewigen Freude und Herrligkeit eingeleitet werden mögen / da wir Ihndent*
für

für alle hier genossene Gut- und Wohlthaten wollen loben / rühmen
und preisen in alle ewige Ewigkeit / Amen! in Jesu Nahmen! Amen!

XX. Porro notatu dignissimus est dies, quo decessit, nec sine observa-
tione prætermittendum temporis momentum, quo spiritum efflavit des-
ideratissimus Parens. Diem iam tum indicauimus vigesimum quintum
Martii, quem Latinorum more octauum Kalendarum Aprilium dicere
licet. Quis autem in sacra antiquitate adeo hospes est, ut ignoret, a mul-
tis veterum peculiaria & magnifica opera diuina hoc die peracta cense-
ri? Equidem multa haud profundam verba in primo eorum inquirendo,
quod mundi natalem vocant; siquidē plurimi sunt inter eruditos, qui con-
ditū mundū non verno sed auctumnali tempore volunt, nec ineptis rati-
onibus persuadere aliis conantur. Neq; pluribus dicam de *εὐαγγελισμῷ*
sive annunciatione Mariæ, ut vulgo vocant, cuius memoriam illo die in
Oriente pariter & Occidente a Christianis recoli obseruat Seldenus libro
III. de Synedriis cap. XV. n. 9. vbi simul ex Calcasendio, Muhammeda-
no scriptore, notat, id inter septem maiora Coptitarum festa primo lo-
co numerari. Accedit vetustissima Ecclesiæ traditio, quod octauo Kalend.
Aprilis Christus passus fuerit, ex Tertulliano, Lactantio, Augustino ali-
isque Patribus ostensa & comprobata a Ger. Ioan. Vossio Dissert. de Tem-
pore Dominicæ Passionis. Enimvero non placet hæc opinio modernis
Chronographis, variisque argumentis impugnatur ex Nostratibus ab Æ-
gidio Strauchio tum in Breuiario Chronolog. cap. XLI. Quæst. I. tum pe-
culiaribus de Paschate Dissertationibus: ex Reformatis a Frid. Spanhe-
mio in Quaternione Dissertat. Historiarum Dissert. II. a num. 9. usq; ad
15. & ex Pontificiis a Natali Alexandro Histor. Eccles. Sæc. I. Dissert. II.
qui pag. 260. conicit, *illam veterum persuasionem inde ortam esse, quod Apo-
stoli anno Aere Vulgaris 34. Passionem Christi proxime sequente Resurrectionis
Christi memoriam 25. Martii celebrarunt, quæ eo altius eorum infixam mentibus
est, quod eodem die Dominicam Incarnationem recolerent. Cum ergo primi hu-
ius Christianorum Paschatis celebritas apud Fideles percrebuisse, qui successu
temporis post rerum Iudaicarum subuersionem, nouamq; temporum institutam
rationem, quo precise anno Christus passus esset, ignorabant; tenui adhuc huius
diei 25. Martii allucente memoria, hunc ad ipsummet passionis tempus referen-
dum existimarunt; cum potius ad primum Christianorum Pascha referendum
fuisse videatur. Quid de hac coniectura statuendum sit, facile perspicient
prudentiores. Num adeo negligentes fuerint primæui Christiani in vero
passionis Christi die adnotando, iidem iudicabunt. Necessarium sane
habuit Alexander, ad primos illos fideles opiniones suas extendere, quem
non latebat ex Theophili Cæsariensis epistola Synodica, Gallos semper
celebrasse octauum Calend. Aprilis. Coëgit enim Theophilus Synodum
in controuersia Paschali circa sæculi secundi finem cuius acta nuper
primus publicauit Stephanus Baluzius Tomo I. nouæ Collectionis Con-
ciliorum a pag. 13. Cæterum fatentur viri temporum peritissimi, difficil-
limas ea de re superesse controuersias, quibus sopiendis ex Annalibus
Sinicis memorabilem locum de Eclipsi solis, quæ tempore Passionis Chri-*

sti contigit, nuperrime publicavit Andreas Müllerus, vir in hac littera-
 tura summus, cuius Latinam versionem in gratiam Lectoris adscribam:
Anno septimo Imperatoris Quang-vu-ti, durante Vere, Luna tertia, Sol sub
Quei-hai densam patiebatur Eclipsin: cum huiusmodi edictum Imperator Uni-
versis Populis promulgabat: Est hoc opus superioris Domini. Quare Vocula &
Usitatus Titulus noster XIM porrone & surpetur a supplicibus, neu admittatur a
Scribis seu Cancellariis. Mentionem huius testimonii ex Hadriano Gresso-
 nio pridem fecit Huetius in Demonstr. Euang. Propos. III. num. 8. in-
 tegramq; disquisitionem promisit Mullerus, qui in Notis ad Specimen
 illud Sinicum pag. 2. observat, *Quang-vu-tium cepisse regnare anno Yi-yeu,*
hoc est, anno XXII. Cycli XLVI. Anno nempe Christi Domini XXV. Aera Dion-
ys. cum quo & initium imperii Quang-vu-tiani composuerat in Cata-
 logo librorum Sinicorum MSSorum, qui in Bibliotheca Electorali
 Brandenburgica adseruantur, germanice anno 1683. edito pag. 14. Quae
 comparatio si vera est, non potest non Quang-vu-tii annus septimus in
 Aera Dionys. siue vulgaris 32. cadere, quod agnoscit etiam praeter Gresso-
 nium & Huetium Dominicus Gabiani de incrementis Ecclesiae Sinicae
 pag. 151. cuius verba Mullerus exhibet pag. 34. 35. qui tamen pag. 27.
 & 28. passionem Christi ad annum 30. Epochae vulgatae retulit, quum Pas-
 scha Iudaicum esset 8. Aprilis fer. VII. Sed alii de intricatissimo hoc ne-
 gotio videant, ego in praesentiarum satis habeo, optimum Parentem, si
 non eodem die, quo Christus passus est (vti saltem ex veterum opinione
 ante explicata consequitur) eadem tamen hora, qua Servato rolim no-
 ster, animam Deo reddisse. Constat enim ex Historia Euangelica, circa
 horam nonam Christum pro totius humani generis salute mortem subiisse.
 At illi horae Iudaicae apud nos respondet tertia pomeridiana, qua Paren-
 tem meum non sine peculiari Dei ordinatione decessisse saepius recorda-
 tus sum, neque exiguum inde solatium accepi, quandoquidem id pro-
 pterea factum esse cognoui, vt fiduciam in Servatorem, puritatem doctri-
 nae, vitaeque sanctitatem morte notabili obfignaret.

XXI. Exequiae proxima die Dominica, quae in XXIX. Martii inci-
 debat, celebrabantur, corpusque in praecipua Ecclesia condebatur, &
 e regione ferme suggesti versus Baptisterium deponebatur. Equidem
 modus Episcopos in templis sepeliendi quo tempore coeperit, non facile
 dictu est: neque antiquius mihi exemplum occurrit Epiphanio, quem
 iussu Arcadii Imperatoris in Ecclesia sepultum refert Polybius Episco-
 pus Rhinocorurorum in epistola ad Salinum Constantiensem, quae
 To. 11. Operum Epiphanii inserta habetur pag. 380. Plura de hoc
 more suggerunt Magnus Zieglerus noster Notis in Lancellortum,
 Lib. II. Tit. IV. & Iac. Goarus Notis in Euchologium Graecorum
 pag. 523. Quum autem mortuis olim non Iudaei tantum & Gentiles, sed
 Christiani etiam epitaphia erexerint, vt ex Gruteriano & Reinesiano In-
 scriptionum opere, tum Bosii atq; Aringhi Roma subterranea, item Sir-
 mondi, Mabilioniq; & similium antiquariorum scriptis nemini harum
 litterarum perito ignotum esse potest; nos quoq; Parenti optime merito
 monumentum erigemus, lapidiq; sequentem inscriptionem
 incidi curabimus;

CHRISTO. REDEMPTORI, SACRVM.
ET.
BEATIS. MANIBVS,
IACOBI. TENTZELII.
THEOLOGI. FAMA. MERITIS. INCLVTI.
QVI
PATRE, ERNESTO, TENTZELIO. CONSVLE.
MATRE, BARBARA. HAPPIA,
GREVSSENÆ.
KL. AVGVSTI. AN. clō lōc XXX.
NATVS.
OPTIMAMQ. INDOLEM.
NACTVS.
POST, BONARVM, LITTERARVM. FVNDAMENTA.
IN, PATRIA. ET. ERFFVRTI.
IACTA.
IN, WITTENBERGENSEM. ACADEMIAM.
MENSE. NOVEMBRI, A. clō lōc XLVII.
MISSVS.
XXIII. APRILIS. AN. clō lōc XLIX.
BONARVM, ARTIVM, MAGISTER,
CREATVS.
KALENDIS. MAII. AN. clō lōc LIV.
IN. NVMERVM. ADIUNCTORVM. ORD. PHILOSOPH.
RECEPTVS.
XX. MAII. AN. clō lōc LVII.
AD. DIACONIAN. GREVSSENSEM,
VOCATVS.
XX. SEPTEMBR. EIVSDEM. ANNI.
SS. THEOLOGIÆ. LICENTIATVS. WITTENBERGÆ.
RENVNCIATVS.
X. DECEMBR. DICTI. ANNI.
ADSESSOR. CONSISTORII. EBELEBIENSIS,
CONSTITVTVS.

Zf 300
VI. NOVEMBR. AN. clō Isc LVIII.
PECTIONEM. ECCLESIASTICAM.
ADEPTVS.

XX. MAII. AN. clō Isc LIX.
PASTORATV. VRBIS, GREVSSENSIS.
POTITVS.

XIII. OCTOBRIS. AN. clō Isc LXII.
WITTENBERGÆ.
SVMMOS. DOCTORIS. THEOLOGI. HONORES.
CONSEQVTVS.

XIX. APRILIS. AN. clō Isc LXXI.
ARNSTADIVM,
AD. CAPESENDVM, PRIMARIJ ANTISTITIS.
EPHORIQUE. MVNVS.

ACCITVS.
EX. LEGITIMO. CASTOQ. MATRIMONIO.

XVI. FEBRVAR. AN. clō Isc LVIII.
FELICIBVS. AVSP CIIS. CONTRACTO.
SEX. FILIORVM. ET. QVATVOR. FILIARVM.
PARENS.

XXV. MARTII. AN. clō Isc XXCV.
OBIIT.

MAXIMVM. OMNIBVS. DESIDERIVM.
VENERATIONEM. POSTERIS.
RELINQVENS.

CONIVGI. SVAVISSIMO.

ET

PATRI. OPTIMO.

VIDVA. SOPHIA. ELISABETHA. NATA. LYSERIA.
LIBERIQUE. SVPERSTITES.

H. M. P. C.

16(0)90

von

MC

OK 276. 50 X212

COMPARAT

IACO

EPISCO

NISIB

IACOBVM

SVPERINT

ARNST

PARENTEM DI

ANNIVERSARI

IIIX. KL. APR

INS

M. WILHELM

TEN

ORD. PHILOS. WIT

WIT

Imprimebat CHRISTIAN

20

Z f 300

